MARS ET HISTORIA

12e jaargang nummer 4 - juli/augustus 1978.

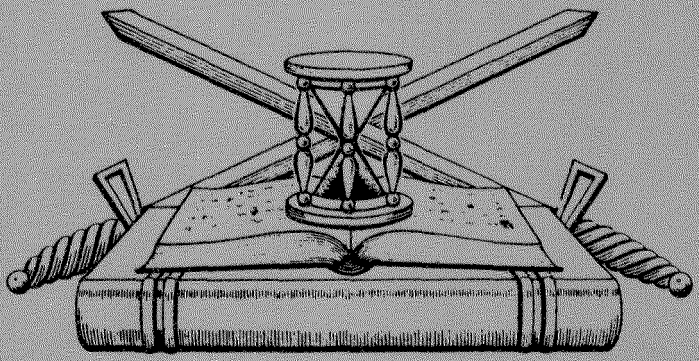

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966

Beschermheer : Z.K.H. de Prins der Nederlanden

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

Voorzitter : F.L. Diekerhoff
Ondervoorzitter : C.A. Heshusius
1e Secretaris : H. Muller
Penningmeester : C.J. Kneppelhout
2e Secretaris : E.W. van Popta
Leden : jhr. D.J.H.N. den Beer Poortugael
J. van den Berg
B.C. Cats
drs. J.P.C.M. van Hoof
J.C. Hopperus Buma
F.J. van Lier
F.J.A. Lutz
drs. G.J. van Ojen jr.
H. Ringoir
Adviseur : mr. Ch.L.M. Schaepman

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter : Oranje Nassaustraat 1, Geldermalsen, Tel. 03455-1773
Ondervoorzitter : Wassenaarseweg 161, 's-Gravenhage, Tel. 070-248495
1e Secretaris : Willem III laan 14, Breda, Tel. 076-653239
Penningmeester : Edo Bergsmastraat 9, Doetinchem, Tel. 08340-23982

Contributie bedraagt per jaar min. ƒ 30,00, te storten op rek. no. 53.30.33.403 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Doetinchem, ten name van de Nederlandse Vereniging Militaire Historie of op giro 29 40 790 van de Nederlandse Vereniging Militaire Historie te Doetinchem.

SAMENSTELLING REDACTIE-WERKCOMMISSIE:

Redactieadres : E.W. van Popta, Heliotrooplaan 356 L, 's-Gravenhage (Kijkduin), tel. 070-685168
J. van den Berg
drs. J.P.C.M. van Hoof

SAMENSTELLING REDACTIE-ADVIESCOMMISSIE:

F.L. Diekerhoff
drs. G.J. van Ojen jr.
H. Ringoir

AFDELINGSCORRESPONDENTEN: Zie binnenomslag van de achterzijde.

AANMELDINGSFORMULIER

voor deelname aan de excursie op zaterdag
21 oktober 1978 naar Rotterdam.

Ondergetekende ..... (naam)

wonende ..... (adres)
zal deelnemen aan de excursie van de Nederlandse vereniging ter beoefening van de militaire historie naar Rotterdam op 21 october 1978.

Hij/zij brengt als introducé(es) mee: ..... personen.
Hij/zij zal de kosten à ƒ 17,50 per persoon (ook voor de introduceès) vooraf gireren aan de penningmeester der vereniging op gironummer 29 40 790 van de Nederlandse vereniging ter beoefening van de militaire historie te Doetinchem met vermelding van 'Excursie Rotterdam voor ..... personen'.

Hij/zij komt wel/ niet met eigen vervoer naar de Van-Genthkazerne.

Te ..... op ..... 1978.

(Handtekening)

.....

Vóór 10 oktober 1978 ingevuld verzenden aan de penningmeester, C. J. Kneppelhout, Edo Bergsmastraat 9, 7009 BK Doetinchem.

AANMELDINGSFORMULIER

JAARLIJKSE ALGEMENE LEDENVERGADERING 1978

Ondergetekende ..... (naam)

wonende .....(adres)

zal deelnemen aan de jaarlijkse algemene ledenvergadering en de bijzondere ledenvergadering van de Nederlandse vereniging ter beoefening van de militaire historie op 23 september 1978 te Amersfoort.

Hij/zij brengt als introducé(es) mee: ..... personen.

Hij/zij neemt (met ..... introducé(es) deel aan de lunch.

Hij/zij wenst deel te nemen aan de ruilbeurs en behoeft daarvoor ..... tafels.

Hij/zij wenst in de rondvraag de volgende vragen beantwoord te zien:

.....

.....

.....

.....

Te ..... op .....1978.

Handtekening:

.....

Gaarne vóór 10 september 1978 volledig ingevuld te zenden aan de penningmeester: C. J. Kneppelhout, Edo Bergsmastraat, 7009 BK Doetinchem, met gelijktijdige storting van de verschuldigde kosten ad ƒ 7,50 per persoon voor hen die aan de lunch deelnemen, met vermelding van: ..... pers. lunch jaarvergadering (giro 29 40 790 t. n. v. Ned. Vereniging ter beoefening van de mil. historie te Doetinchem).

MARS ET HISTORIA

12e jaargang
nummer 4
juli/aug. 1978.

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi- militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

INHOUD

Bestuursmededelingen

- Jaarlijkse algemene ledenvergadering 1978.
- Jaarverslag 1977-1978 van de secretaris.
- Financieel overzicht 1977.
- Statuten en huishoudelijk reglement.
- 5e Opgave van wijzigingen op de ledenlijst 1977.
- Najaarsexcursie.
- Verslag van de voorjaarsexcursie in Deventer en omgeving.

Enkele aspecten uit de militaire geschiedenis van Rotterdam
door E. W. van Popta.

Overzicht van de tradities en de historie van de vliegtuigsquadrons van de Koninklijke Luchtmacht en van het wapen der militaire luchtvaart van het KNIL sinds 1945.
door P. C. Boer.

Militaire muziek door mr. R. A. Schimmel.

Een reactie op een eerder geplaatst artikel.

Uit het dagboek van luitenant Donck (X)
door C. A. Heshusius.

Boekbespreking: J. Albarda en F. L. Kroesen,
Nederlands geschut sinds 1677.
door J. P. C. M. van Hoof.

Correcties.

BESTUURSMEDEDELINGEN

Jaarlijkse algemene ledenvergadering 1978

De jaarlijkse algemene ledenvergadering zal worden gehouden op zaterdag 23 september 1978 in de Bernhardkazerne, Barchman Wuytierslaan 198 te Amersfoort. Tevens zal op die dag een bijzondere ledenvergadering worden gehouden ter vaststelling van de in verband met het nieuwe verenigingsrecht gewijzigde statuten en huishoudelijk reglement. Wij zullen de beschikking krijgen over de onderofficiersmess, waar zowel de ruilbeurs, 'lopende' lunch, de vergaderingen als de lezing kunnen plaats vinden. Voor de ruilbeurs zal een twintigtal tafels van 180 x 90 cm worden gereed gezet. Er kan niet over muurruimte worden beschikt. In de onderofficiersmess kan men koffie en andere dranken gebruiken welke ter plaatse moeten worden afgerekend.
Er zal worden gezorgd voor een 'lopende' lunch.
De Bernhardkazerne is te bereiken:

- vanaf het station Amersfoort per bus van de Firma Tensen (rode bus) richting Soest.
- vanaf het station Amersfoort te voet rechtsaf de Barchman Wuytierslaan volgen (± 15 minuten).
- per auto: uit de richting van Utrecht: op de Stichtse Rotonde richting Amsterdam nemen en dan is vóór de spoorwegovergang links de inrit van de kazerne.
  uit de richting van Apeldoorn en Zwolle: op de Rotonde Hoevelaken richting Utrecht nemen dan op de Stichtse Rotonde richting Amsterdam; vóór de spoorwegovergang is links de inrit van de kazerne.
  uit de richting van Amsterdam: via Soest richting Amersfoort/Utrecht; voorbij de Dierentuin Amersfoort over de spoorwegovergang is de eerste weg rechts de inrit van de kazerne.

Dagindeling

10.00 uur	Opening (zaal beschikbaar voor installeren tafels voor ruilbeurs te 09.00 uur).
12.00 uur	Bijzondere ledenvergadering
13.00 uur	'Lopende' lunch
14.00 uur	Jaarlijkse algemene ledenvergadering
15.15 uur	Lezing te houden door ons lid, de heer H.G. Meijer, getiteld: 'Onderscheidingen, wat willen we er van weten?'
16.30 uur	Vermoedelijk uur van sluiting.

Agenda bijzondere ledenvergadering

1. Opening
2. Nieuwe statuten en huishoudelijk reglement
3. Sluiting

Agenda jaarlijkse algemene ledenvergadering

1. Opening
2. Notulen van de vorige algemene ledenvergadering (zie 'Mars et Historia' van november 1977)
3. Financieel verslag van de penningmeester (zie elders in dit nummer)
4. Verslag kascommissie 1977-1978
5. Benoeming kascommissie 1978-1979
6. Jaarverslag van de secretaris (zie elders in dit nummer)
7. Bestuursverkiezing
   De gewijzigde statuten vereisen de benoeming van een 2e secretaris. Hiervoor heeft het lid van het algemeen bestuur en lid van de redactiecommissie, de heer E. W. van Popta, zich verkiesbaar gesteld
8. Rondvraag, waarbij enige afdelingscorrespondenten een kort verslag van de activiteiten van hun afdeling zullen geven
9. Sluiting.

Leden die deze belangrijke vergaderingen wensen bij te wonen wordt verzocht het inschrijfformulier, dat u elders in dit nummer kunt aantreffen, vóór 10 september a. s. aan onze penningmeester te zenden met gelijktijdige overmaking van ƒ 7, 50 (o. a. voor de lunch).
Tevens wordt aan leden die een of meer tafels voor de ruilbeurs willen reserveren verzocht dit eveneens op het inschrijfformulier te vermelden. Voor gebruik en reservering van deze tafels worden geen kosten in rekening gebracht.
Op deze dag zullen de volgende zaken te koop zijn: de verenigingsdas, oude nummers 'Mars et Historia' en de ledenlijst 1977.

Jaarverslag 1977-1978 van de secretaris

A. Ledenbestand

Het aantal ingeschreven leden bedroeg per 1 juni 1978: 332.
Een jaar geleden bedroeg dit aantal nog 319, zodat we een ledenwinst mogen constateren van 13. In werkelijkheid hebben 24 nieuwe leden hun intrede in de vereniging gedaan en hebben wij door overlijden 2, door opzegging 6 en door het niet meer betalen van contributie 3 leden verloren.

Het is weliswaar verheugend dat het ledenbestand zich in stijgende lijn blijft bewegen, maar het is nog altijd niet genoeg. Van vele zijden wordt mij verzekerd dat onze strijdkrachten zich in een steeds grotere belangstelling van het publiek mogen verheugen. Hoe prettig dit verschijnsel ook moge zijn, ik had graag de weerslag daarvan in een extra toevloed van nieuwe leden gezien. Doet U allen Uw best en 'zorg dat ze er bij komen'.

B. Bestuursmutaties

De in het vorige verslagjaar voorgestelde bestuursmutaties zijn inmiddels op de algemene ledenvergadering van 24 september 1977 bevestigd. Op de a. s. algemene ledenvergadering van 23 september 1978 zal het bestuur goedkeuring vragen de heer E. W. van Popta, reeds lid van het algemeen bestuur en van de redactiecommissie, tevens de functie van 2e secretaris op te dragen.

C. Correspondentschappen

Wij verwelkomen de heer J. Lenselink, directeur van het Armamentarium te Delft, die voor de afdeling 'Geschut, wapens en munitie' de gelederen der afdelingscorrespondenten is komen versterken.
De hartekreet van het bestuur in de vorige twee jaarverslagen gedaan, om een correspondent te verkrijgen voor de afdelingen 'Maritieme geschiedenis' en 'Koninklijke Marine' is inmiddels verhoord. Onze leden, de heren M. K. Zaagman en L. L. von Münching, beiden werkzaam op het Bureau Maritieme Historie te 's-Gravenhage, hebben op zich genomen de correspondentschappen voor deze afdelingen op zich te nemen. Wij wensen onze nieuwe correspondenten veel succes bij hun activiteiten. De band tussen het algemeen bestuur en de afdelingscorrespondenten is 27 april 1978 sterk aangehaald op de toen gehouden gezamenlijke vergadering. De vele goede suggesties die toen werden gedaan zullen zeker bijdragen tot een grotere activiteit en een nauwer contact met de leden.

D. Evenementen

In het afgelopen verslagjaar werden voor de leden de volgende evenementen georganiseerd:

24 september 1977: Algemene ledenvergadering te Utrecht met ruilbeurs voor de leden en een bijzonder interessante lezing door luitenant-kolonel G. A. Geerts over 'De Historie van de veldpost in Nederland, vanaf Prins Maurits tot circa 1900' met lichtbeelden. De vergadering werd door meer dan 60 leden bijgewoond.

15 october 1977: Excursie naar de Veluwe met bezoeken aan het Museum van het Korps Rijdende Artillerie te Schaarsbergen, het Museum der Verbindingsdienst te Ede en de Koninklijke Stallen bij Paleis 't Loo te Apeldoorn. Aan deze excursie werd door 40 leden deelgenomen.

25 februari 1978: Vertoning van films uit de periode tussen de beide wereldoorlogen in het Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum 'Generaal Hoefer' te Leiden.

20 mei 1978: Excursie naar Deventer met bezoeken aan de Traditiekamer van het Garderegiment Fuseliers 'Prinses Irene' te Schalkhaar, de plaats van de gewelddadige IJsselovergang van de 1ste Canadese Infanteriedivisie op 11 april 1945 en vele andere historische plaatsen in Deventer. Vooral de deskundige en vlot gebrachte toelichtingen van de organisator, ons bestuurslid J. C. Hopperus Buma, maakten deze tocht zeer interessant en leerzaam. Aan deze excursie werd door 45 leden deelgenomen.

Moge het enthousiasme van de deelnemers aan deze bijzonder geslaagde evenementen er toe bijdragen dat we bij de volgende excursies en andere activiteiten een nog groter aantal leden kunnen begroeten.

E. Het nieuwe verenigingsrecht

Dank zij de voortvarendheid van onze bestuursleden, de heren F.J.A. Lutz en drs. G. J. van Ojen jr., zijn de statuten en het huishoudelijk reglement van de vereniging aan het nieuwe recht aangepast en kunnen zij op de bijzondere ledenvergadering op 23 september 1978 worden behandeld.

F. Ledenlijst

In 1978 zal geen nieuwe ledenlijst worden uitgegeven en dus zal uw overzicht van de leden moeten bestaan uit de oude ledenlijst met de aanvullingen daarop die in elke aflevering van 'Mars et Historia' uitkomen. Ledenlijsten 1977 zijn nog steeds bij de penningmeester verkrijgbaar voor f 1,50 per stuk.

G. Mars et Historia

Tussen 1 september 1977 en nu verschenen vijf nummer van ons orgaan. De aanduiding van de jaargang, maand en nummer van de aflevering staat vanaf nr. 1 van de 12e jaargang niet alleen op het titelblad, maar ook voorop

de omslag. Verder worden vanaf bovengenoemde aflevering de pagina's van de gehele jaargang doorlopend genummerd.
Was er in de laatste maanden van het vorige kalenderjaar sprake van een tekort aan kopij, sinds januari nam het aantal aangeboden bijdragen aanzienlijk toe. De redactie dankt de leden die een bijdrage leverden voor het orgaan van ganser harte en hoopt dat zowel de groep auteurs die artikelen schrijven voor 'Mars et Historia' als de hoeveelheid aangeboden stukken in de komende bestuursperiode zal toenemen. De samenwerking binnen de redactie verliep uitstekend; de contacten met de Noord Nederlandse Drukkerij waren goed.

H. Bibliotheek

De Bibliotheek van de vereniging is ondergebracht in het Museum van de Koninklijke Marechaussee te Buren. Leden die de hier aanwezige boeken willen raadplegen zijn van harte welkom.

I. Vergaderingen

Het algemeen bestuur heeft in het verslagjaar zeven maal vergaderd, waarvan eenmaal met de afdelingscorrespondenten. De vergaderingen werden gehouden in Amersfoort (tweemaal), Leiden (tweemaal), Utrecht, Arnhem en 's-Gravenhage (met afdelingscorrespondenten).

J. Correspondentie en contacten

Veel van de door de secretaris te behandelen correspondentie betaat uit het verwerken van aanmeldingen van nieuwe leden, hetgeen verheugend mag worden genoemd. De contacten met gelijkgerichte verenigingen zowel in Nederland als in het buitenland blijven hartelijk.

Breda, 1 juni 1978

De secretaris,
H. Muller.

Aanvulling op punt B.:

De heer C. J. Kneppelhout, die al zeer lang optreedt als penningmeester van onze vereniging, heeft de wens te kennen gegeven van deze functie ontheven te worden.
Het bestuur stelt de leden voor om in de vacature van penningmeester te voorzien door verkiezing van de heer drs. J. A. Bom, Speldoord 14 te Houten, van beroep accountant.

FINANCIEEL OVERZICHT 1977

1. Bank-/Girorekening

	f			f
Saldo	1.945,94	Mars et Historia	'76	820,66
contributie 1977	7.133,28	verzendkosten	'76	91,09
contributie 1978	2.515,--	lustrumnummer M.	'76	2.444,24
verkoop art.n 1976	57,50	abonnementen	'76	148,98
rente	25,65	portokosten	'76	390,--
advertenties	170,--	bestuurskosten	'76	248,40
opbr. ver. art.n	802,85	aankoop kalenders	'76	108,02
(w.o. excursie		Mars et Historia	'77	4.699,34
		verzendkosten M & H	'77	597,27
		portokosten	'77	500,61
		bestuurskosten	'77	196,25
		SALDO: kleine kas	21,27	
		bank	626,21	
		giro	1.757,88	2.405,36
TOTAAL	12.650,22	TOTAAL		12.650,22

2. Spaarrekening

Saldo	9.173,20		
rente	510,25	SALDO	9.683,45
TOTAAL	9.683,45	TOTAAL	9.683,45

3. Baten en lasten

contributie	7.544,53	Mars et Historia	5.587,88
rente	535,90	verzendkosten M & H	743,06
advertenties	220,--	portokosten	650,61
ontvangst en verkoop	542,85	bestuurskosten	411,75
		bureelbehoeften	267,25
		abonnementen	125,--
		VOORDELIG SALDO	1.057,73
TOTAAL	8.843,28	TOTAAL	8.843,28

Balans per 31 december 1977

	f			f
SALDI	12.088,81	Te betalen:		
waarde voorraad dassen	950,--	Mars et Historia		888,54
		verzendk. M & H		145,79
Te ontvangen		portokosten		150,--
advertentie	50,--	bestuurskosten		215,50
verkoop	40,--	bureelbehoeften		267,25
te verrekenen		abonnementen		125,--
Arsenaal	884,31	vooruitbet.		
		contributie 1978		2.515,--
		KAPITAAL:		
			8.648,31	
			1.057,73	9.706,04
TOTAAL	14.013,12	TOTAAL		14.013,12

Doetinchem, januari 1978, de penningmeester

STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

Zoals elders in dit nummer wordt aangekondigd zal op 23 september a. s. een bijzondere ledenvergadering worden belegd ter vaststelling van de ingevolge het nieuwe Nederlandse verenigingsrecht gewijzigde statuten en huishoudelijk reglement.
De heren F. J. A. Lutz en drs. G. J. van Ojen jr., beiden lid van het algemeen bestuur, hebben zich met behulp van deskundige juridische steun bezig gehouden met het aanbrengen van de noodzakelijk geworden wijzigingen. De ontwerpen van onze nieuwe statuten en huishoudelijk reglement zullen in augustus 1978 gereed zijn en vijf dagen vóór de bijzondere vergadering, dus vanaf 18 september 1978 voor de leden van de vereniging ter inzage liggen bij de Sectie Krijgsgeschiedenis, Frederikkazerne, geb. 103, van der Burchlaan 31 te 's-Gravenhage.
De leden, die niet in de gelegenheid zijn de statuten en het huishoudelijk reglement daar te raadplegen en zich toch tijdig op de hoogte willen stellen, kunnen ze na 1 augustus 1978 schriftelijk aanvragen bij de secretaris, de heer H. Muller, Willem III laan 14, 4835 LB Breda.

5e OPGAVE VAN WIJZIGINGEN OP DE LEDENLIJST 1977

Nieuwe leden:

422	Bart H. Vanderveen	Lavastraat 13 8084 CL 't Harde	18 (alle landen en periodes, alsm. civ. terrein voert.)

423 L. M. Kruik	Uiterwaardenstraat 78 1079 CD Amsterdam	1, 9 15
424 C. H. Cornegoor	Jacob v. Lenneplaan 4 2012 PL Haarlem	algemeen
425 J. A. P. Dieben	Boshovenseweg 48 5111 XJ Baarle Nassau	algemeen
426 E. H. Brongers	Vronkenlaan 25 2352 EK Leiderdorp	1
427 W. M. H. v. d. Flier	Holkerweg 5 3813 KG Amersfoort	1, 2, 3, 5, 7, 11 14, 17, 18 19

Adreswijzigingen en correcties:

313 J. F. J. Bonewit
Essendaal 169
3181 AG Rozenburg

416 Mgr. Bishop Albert van Gorkum DD.
Resedaslaan 17
8460 St. Idesbald - Koksijde
België.

Afgevoerd van de ledenlijst:

328 J. J. den Hartog	Tilburgseweg 73 Breda
377 W. Kniest	Corellistraat 50 Zevenaar
387 V. H. M. Bevort	Balloërveld 4 Post Annen

NAJAARSEXCURSIE naar Rotterdam op zaterdag 21 oktober 1978

Programma:

10. 30 uur	Aankomst in de Van-Ghentkazerne aan het Toepad te Rotterdam. Voor de treinreizigers staat om 10. 00 uur een bus van de Firma Koopmans aan de uitgang 'Diergaarde Blijdorp' van het Centraal Station te Rotterdam, die 10. 15 uur naar de Van-Ghentkazerne vertrekt.
11.00 uur	Rondleiding door het Museum van het Korps Mariniers.
12. 00 uur	Vertrek met de bus naar Delfshaven.

12.30 uur Aankomst bij het historisch museum van Rotterdam 'De dubbele palmboom', waar een lichte lunch zal worden gebruikt.

13.45 uur Korte inleiding van de conservator van het museum over het oude Delfshaven, waarbij de militair-maritieme aspecten niet zullen worden vergeten.

14.00 uur Een helft van het gezelschap zal door het museum 'De dubbele palmboom' worden rondgeleid, terwijl de andere helft zich zal begeven naar de zeer nabijgelegen 'Atlas van Stolk', waar genoten kan worden van de unieke verzameling antieke prenten. Een aantal van deze prenten op militair-historisch gebied zal worden tentoongesteld.

14.45 uur De deelnemers die in het museum zijn geweest gaan naar de 'Atlas van Stolk' en de anderen naar het museum.

15.30 uur Een korte wandeling door Delfshaven langs o.a. het z.g. geboortehuis van Piet Heyn en zijn standbeeld.

16.00 uur Einde excursie. Voor de liefhebbers kan een bezoekje aan het 'Zakkendragershuisje' worden aanbevolen, eveneens in Delfshaven. Er wordt daar op oud-ambachtelijke wijze tin gegoten in vormen uit de 18e en 19e eeuw. De zo vervaardigde tinnen voorwerpen kunnen worden gekocht.

Delfshaven heeft een goede tramverbinding met het Centraal Station zodat op eigen gelegenheid kan worden afgereisd.

Automobilisten kunnen de Van Ghentkazerne bereiken van uit de richting Dordrecht over de van Brienenoordbrug, afslag Rotterdam - centrum nemen en Rotterdam binnen rijden, borden met 'Van-Ghentkazerne' wijzen dan de weg. Vanuit de richtingen Den Haag en Utrecht richting van Brienenoordbrug (Dordrecht) rijden, de laatste afslag vóór de brug (afslag Rotterdam-centrum) nemen en Rotterdam binnen rijden, waar U de borden naar de 'Van-Ghentkazerne' zult vinden.
Totale kosten (exclusief de eventueel voor de lunch te gebruiken drankjes en het tramkaartje naar het Centraal Station) ƒ 17,50 per pers.
Aanmeldingen voor deze excursie moeten worden gedaan op het aanmeldingsformulier (elders in dit blad) en vóór 10 oktober 1978 gezonden aan de penningmeester onder gelijktijdige overmaking van het totaal verschuldigde bedrag.

VERSLAG VAN DE VOORJAARSEXCURSIE IN DEVENTER en omgeving

Circa 50 personen hadden op 20 mei j.l. rond half elf plaatsgenomen in de bus vóór het station van Deventer om deel te nemen aan de voorjaarsexcursie van onze vereniging.

De tocht ging eerst naar Schalkhaar, waar wij werden ontvangen in de officiersmess van de Westenbergkazerne. Hierna verdeelde de groep zich in twee delen, die na elkaar werden rondgeleid door de korpsverzameling van het Garderegiment Fuseliers Prinses Irene, waarbij uitleg werd gegeven door kapitein De Jong, beheerder van dit museum. Deze collectie geeft een uitermate boeiend beeld van de historie van dit garderegiment en van de Prinses-Irenebrigade. Verder beschikt het museum over een interessante, chronologisch opgezette documentatie aan foto's en papieren van beide onderdelen. In de mess gaf de leider van de excursie, de heer J. C. Hopperus Buma, aan elk der beide groepjes een uiteenzetting over de geschiedenis van de kazerne en over haar naamgever.

Na een uitstekende lunch in hotel-restaurant 'De Roskam' te Gorssel begaven wij ons naar het Dommerholt, een plek aan de oostelijke oever van de IJssel, waar op 11 april 1945 de 1e Canadese Infanteriedivisie de rivier was overgestoken. Aan de overkant waren nog de resten te zien van een batterij, die daar in de vorige eeuw was aangelegd.

De rondleiding door Deventer ving aan met de bezichtiging van de spoorbrug, die hier in 1945 door de Engelsen werd gebouwd. Vervolgens liepen we langs enige restanten van de oude omwalling (singel, resten van de stadsmuur), langs het Arsenaal en de Infirmerie. We bezochten de Lebuinuskerk met daarin onder meer de grafstenen van enkele militairen. Op de Brink bewonderden we de Waag (voormalige hoofdwacht) en en het woonhuis van Rutger Jan Schimmelpenninck.

Na een wandeling door het prachtig gerestaureerde Bergkwartier en langs de Bergkerk arriveerden we bij de negentiendeeeuwse Boreelkazerne, thans zetel van het Nationaal Logistiek Commando.

De excursie, die als zeer geslaagd mag worden beschouwd, eindigde rond half vijf in de buurt van het station.

Tot slot een welgemeend woord van dank aan de heer Hopperus Buma, organisator en leider van deze zeer leerzame excursie, die zich op voortreffelijke wijze van zijn taak gekweten heeft.

J. v. H.

ENKELE ASPECTEN UIT DE MILITAIRE GESCHIEDENIS VAN ROTTERDAM

door E. W. van Popta.

Met het oog op de excursie van 21 oktober a. s. zullen enige kanttekeningen over de rol van Rotterdam in de militaire geschiedenis wellicht op hun plaats zijn. De lezer van dit relaas moet echter niet verwachten dat het hierna volgende een volledig beeld biedt.
Dit alles zal slechts een vingerwijzing zijn, meer niet.
Het huidige Rotterdam roept weinig herinneringen meer op aan zijn eenuwenlange historie. Door het bombardement van 14 mei 1940, dat de stad beroofde van vele mooie gebouwen, verloor het zijn karakter van een Oud-Hollandse stad. Gelukkig werd na de oorlog de uit 1449 daterende Grote of Sint-Laurenskerk weer opgebouwd. Onder de vele bezienswaardigheden die dit kerkgebouw te bieden heeft zijn er ook enkele vanmilitair-historische, of liever gezegd, van maritieme aard. Hier bevinden zich namelijk de graftomben van de zeventiende-eeuwse zeehelden Witte de With, Egbert Meussen Cortenaer en Johan van Brakel.
Rotterdam, sinds 1340 een stad, is door de eeuwen heen meermalen bij het krijgsgebeuren betrokken geweest. Zo raakte het verwikkeld in de strijd tussen Jacoba van Beieren, gravin van Holland, Zeeland en Henegouwen, en haar oom, Jan van Beieren. Dit conflict, dat wordt beschouwd als een onderdeel van de Hoekse en Kabeljauwse twisten, kwam voort uit Jacoba's weigering akkoord te gaan met het verdrag van Woudrichem van 1419, waarbij haar gemaal, Jan IV van Brabant, en Jan van Beieren onder meer overeenkwamen samen vijf jaar lang haar landen te zullen besturen. Vanuit het Kabeljauwse Dordrecht sloeg Jan van Beieren het beleg voor Rotterdam, dat de zijde van Jacoba gekozen had. Deze onderneming mislukte echter.
We maken een sprong naar het roerige jaar 1572. Naar aanleiding van de inname van Den Briel door de watergeuzen op 1 april van dat jaar namen de burgemeesters van Rotterdam hun maatregelen. Zij stelden namelijk de graaf van Bossu, die onder meer stadhouder van Holland was en dus de hoogste vertegenwoordiger van het wettige (i. c. Spaanse) gezag in dit gewest, van de geuzenaanval op de hoogte. Deze vertrok uit Den Haag, waar hij op dat moment verbleef, naar Maaslandsluis en verzocht het stadsbestuur van Rotterdam 100 man te zenden. Enige dagen later volgden vanuit Utrecht nog acht vendels Spaanse soldaten, welke door de zorg van de Rotterdamse bestuurderen in Vlaardingen aankwamen. Vandaar werd een poging ondernomen Den Briel te heroveren, hetgeen mislukte.
Inmiddels was Delfshaven door de Geuzen ingenomen. Dit noodzaakte Bossu met zijn troepen via Honingen Rotterdam te naderen. Na veel onderhandelen mochten de Spaanse troepen via de Oostpoort de stad binnen. Tijdens hun verblijf aldaar traden deze soldaten echter weinig zachtzinnig op. In juni 1572 vertrokken zij, waarna de beruchte Lumey met zijn Geuzen binnen Rotterdams veste kwam.
In 1577 werd te Delfshaven Piet Heyn geboren. In 1597 werd hij door de Spanjaarden gevangen genomen, waarna hij vijf jaar lang als slaaf op hun galeien verbleef.
Op zesenveertigjarige leeftijd trad Piet Heyn in dienst bij de Westindische Compagnie. Weliswaar is hij bekend geworden door zijn verovering van de Zilvervloot op 8 september 1628, maar dit is lang niet de enige actie die hij op zijn naam heeft staan. Na zijn benoeming tot luitenant-admiraal van Holland in 1629 raakte hij bij een gevecht tegen de beduchte Duinkerker kapers dodelijk gewond.

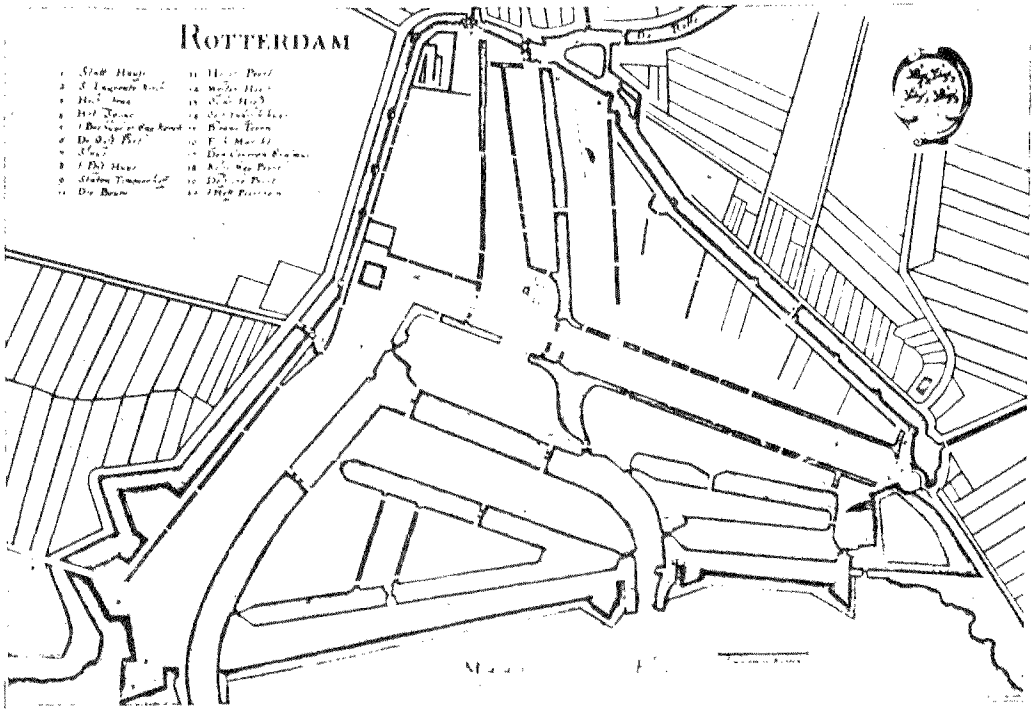

Rotterdam ca. 1650.

Delfshaven ca. 1650.
(afbeelding uit M. Zeiller en C. Merian, Topographia Germaniae inferioris. Frankfurt 1654, 1659, facs. uitg. 1964. Overgenomen uit de Atlas van historische vestingwerken in Nederland, deel IV, 1e aflevering (1970), uitg. Stichting Menno van Coehoorn.

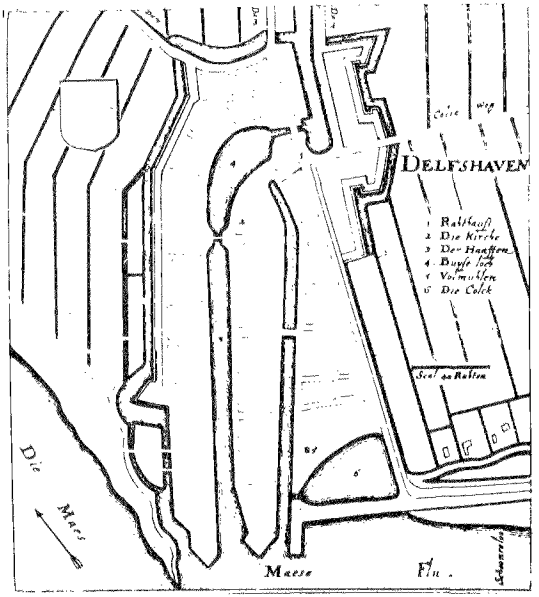

Zijn stoffelijk overschot werd op 4 juli 1629 met grote eer bijgezet in de Oude Kerk te Delft. Zijn naam leeft nog steeds voort, ook bij de Koninklijke Marine, van wier schepen er altijd één 'Piet Heyn' heet.
In 1873 schreef F.J. Kleijn in zijn 'Beschrijving en Geschiedenis van Delfshaven' het volgende: 'Ongeveer 50 jaar geleden werd het huisje, waarin PIET HEIJN geboren werd, afgebroken en de grond gebruikt voor eene mestvaalt, die, hoewel door een muur afgesloten, velen tot ergernis verstrekte. Aan de avond van den feestdag, den 17en October 1870 (de dag van de onthulling van Piet Heyn's standbeeld (red.)), werd die grond, slechts weinige vierkante meters groot, aangekocht door den Heer B. BAKKERS, Mr. timmerman, voor de som van negen honderd gulden. Deze heeft daarop een huisje in Oud Hollandsche bouwstijl opgetrokken, dat prijkt met het wapen van PIET HEIJN, en een vooruitstekende Drakenkop. Deze laatste zinspeelt op het schip 'de Groene Draak', waarmede het stoffelijk overschot van den Held naar het Vaderland werd overgebragt. Op een marmeren steen staat: 'Geboorteplaats van PIET HEIJN'; op een tweede: de dagteekening van de steenlegging van het huisje zelf'.
In 1817 vestigde zich in Rotterdam het Korps Mariniers. Tijdens de meidagen van 1940 speelde dit onderdeel een belangrijke rol bij de gevechten rond de Maasbruggen.
Niet minder moedig was het aandeel van de recruten van het 2e Depôtbataljon Verbindingstroepen, dat overigens tot 1940 tot het wapen der genie behoorde. Zij namen de verdediging van de Vierleeuwenbrug voor hun rekening. Een van de beelden die deze brug flankeerden is nu te zien in de Elias Beeckmankazerne te Ede en vormt aldaar een tastbare herinnering aan dit wapenfeit.

OVERZICHT VAN DE TRADITIES EN DE HISTORIE VAN DE VLIEGTUIGSQUADRONS VAN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT EN VAN HET WAPEN DER MILITAIRE LUCHTVAART VAN HET KNIL, SINDS 1945

door P.C. Boer.

Nu de traditieproblematiek van militaire onderdelen wat meer in de aandacht is gekomen leek het samenstellen van dit overzicht nuttig om de tradities en historie van de vliegende squadrons van de KLu en van het KNIL, zoals deze na 1945 hebben bestaan, eens onder de loep te nemen. Nimmer zijn de tradities van deze eenheden compleet en doelmatig geregeld, terwijl de thans actieve squadrons lang niet altijd goed op de hoogte zijn van hun historie en traditievoering, omdat bij hernummering in het verleden meestal veroorzaakt door inpassing van de squadrons in internationale verbanden - soms wel en soms niet de oprichtingsdatum van het oorspronkelijke onderdeel werd toegekend.
Wellicht wekt het de bevreemding van sommige lezers dat de vliegtuigsquadrons van de KLu en van het KNIL in dit artikel tesamen behandeld worden. Bij de opheffing van het Wapen der Militaire Luchtvaart van het KNIL op 26 juni 1950 werden de tradities van het Wapen echter overgenomen door de, toen nog niet Koninklijke, Nederlandse Luchtmacht en in de jaren '60 werden tradities van voormalige KNIL-squadrons voor het eerst toegekend aan recent geformeerde KLu (geleide wapen) squadrons.

Tradities van vliegtuig-afdelingen (squadrons), welke hadden gestreden in mei 1940 c. q. de strijd om Nederlands-Indië tot 9-3-'42 werden na de oorlog nimmer toegekend aan vliegtuigsquadrons van de KLu of van het KNIL, wél aan enkele geleide wapen squadrons in de jaren '60.
Het navolgende overzicht is gebaseerd op de tijdens en na de Tweede Wereldoorlog gebruikte nummeringssystemen. Opgemerkt dient te worden, dat men in Nederland in 1946/47 als officiële vertaling van de Engelse aanduiding 'squadron' de benaming '(vliegtuig)afdeling' gebruikte. In het overzicht zijn de oorspronkelijke ML/KNIL-squadrons onderscheiden door opname van het achtervoegsel ML/KNIL.

Photo Verkenningsafdeling ML/KNIL	:	opgericht 1-1-'47 te Tjililitan en uitgerust met North American Mitchell bommenwerpers, uitgevoerd als fotoverkenners. Sterkte later aangevuld met enkele tot fotoverkenner verbouwde North American Mustang en Curtiss Warhawk jachtvliegtuigen, alsmede met enkele Piper Cub lichte vliegtuigen. Deed zowel taktisch fotoverkenningswerk als luchtkarteringswerk en nam deel aan de 1e en 2e politionele aktie. Opgeheven 1 maart 1950, onder handhaving van een fotosectie (met één Mitchell en één Mustang) welke werd ingedeeld bij 18 squadron. Tradities nimmer voortgezet.
1 Artillerie Verkennings-afdeling	:	tradities voortgezet door 6 squadron, later 298 squadron.
1 Transportvliegtuigafdeling	:	tradities voortgezet door 334 squadron.
1 Jachtvliegtuigafdeling, later 1 Jachtvliegsquadron	:	tradities voortgezet door 323 squadron.
1 NEI Transport Squadron, ML/KNIL	:	tradities voortgezet door 19 NEI Sqn, later 119 Squadron.
2 NEI Transport Squadron ML/KNIL	:	opgericht 1-9-'44 te Archerfield (Austr.) en uitgerust met North American Mitchells en Lockheed Lodestars. Opgeheven 7-11-'44 (samengevoegd met 1 N. E. I. T. S.).
6 Dutch Auster squadron, later 6 ARVA squadron	:	tradities voortgezet door 298 squadron.
16 squadron, ML/KNIL	:	opgericht 1-11-'46 te Tjililitan en uitgerust met tot 'strafer' verbouwde North American Mitchel bommenwerpers. November '46 verplaatst naar Palembang en december '47 naar Pangkal Pinang (Banka). Nam deel aan de 1e politionele aktie, alsmede aan talrijke zuiveringsakties. Opgeheven 1-8-'48 (samengevoegd met 18 sqn). Tradities nimmer voortgezet.



Een North American Mitchell op het vliegveld van Tjililitan (Indonesië), 1950.

17 squadron, ML/KNIL : opgericht 13-7-'46 te Tjililitan en uitgerust met Piper L-4 Cubs voor 'Army Coop'-werk. In de periode oktober-november '46 verplaatst naar Sumatra waar Medan hoofdbasis werd. Nam verspreid over geheel Sumatra deel aan de 1e en 2e politionele aktie alsmede aan talrijke zuiveringsakties. Opgeheven 1-4-'50. Tradities nimmer voortgezet.

18 squadron, ML/KNIL : opgericht 4-4-'42 te Canberra (Austr.) als 18 NEI squadron van de RAAF en uitgerust met North American Mitchell bommenwerpers. December '42 overgeplaatst naar Mac Donald strip (Austr.) en m.i.v. januari '43 operationeel ingezet tegen Japanse doelen op de eilanden noord van Australië, bezet Nieuw-Guinea en tegen Japanse scheepsdoelen. Mei '43 verplaatst naar Batchelor (Austr.) en operationeel ingezet tot mei '45. Augustus '45 verplaatst naar Balikpapan (Borneo) en september '45 ingezet voor het verkennen van Japanse Kampen, het uitwerpen van hulpgoederen en het vervoeren van vracht en personeel tussen Australië en Nederlands-Indië. Maart '46 overgeplaatst naar Tjililitan en april '46 opnieuw operationeel ingezet als bommenwerper-squadron. Vanaf verscheidene vliegvelden op Java en Sumatra nam het squadron deel aan de 1e en 2e politionele aktie alsmede aan talrijke zuiveringsakties.
Op 26 juni '50 werd 18 sqn als laatste nog operationele onderdeel van het ML/KNIL opgeheven.
De tradities van het 18 sqn. werden overgenomen door het 118 sqn der 1e Groep Geleide Wapens (opgericht 1-11-'59 als A squadron 1GGW)

19 squadron, ML/KNIL : opgericht 1-9-'44 te Melbourne (Austr.)
als nr. 1 NEI Transport sqn, 15-8-'45 hernummerd als 19 NEI Transport squadron.
Voornamelijk uitgerust met Douglas Dakota en North American Mitchell transportvliegtuigen verzorgde het 19 sqn het luchttransport t.b.v. 18 NEI en 120 NEI sqn's, t.b.v. het KNIL-Hoofdkwartier en t.b.v. de Nederlands-Indische Regering, in Australië en tussen Australië en Nederlands Nieuw-Guinea. September '45 begonnen de vluchten op Nederlands-Indië, waarbij grote hoeveelheden hulpgoederen werden aangevoerd en grote aantallen bevrijde krijgsgevangenen en burgergeïnterneerden voor recuperatie naar Australië werden overgevlogen. In de loop van '46 was een uitgebreid lijnennet opgebouwd, waarmee de taak van de vooroorlogse KNILM geheel door de ML was overgenomen. Augustus '46 werd het sqn op Kemajaran geconcentreerd.

November '46 werden 49 verschillende verbindingen regelmatig bevlogen, waaronder een lijndienst op Saigon en een lijndienst op Los Angelos. Januari '48 werd de verantwoording voor de laatste bevlogen militaire lijnen overgedragen aan 20 squadron en 1 april '48 werd het sqn opgeheven en de taak voor wat betreft de burgerluchtverbindingen door het KLM Interinsulair Bedrijf. De tradities van het 19 sqn werden overgenomen door het 119 sqn der 1e Groep Geleide Wapens (opgericht 1-11-'59 als B sqn 1GGW).

20 Squadron, ML/KNIL : opgericht 1-11-'46 te Tjililitan en uitgerust met voornamelijk Mitchell transportvliegtuigen
Nam geleidelijk de verantwoordelijkheden voor het militaire luchttransport over van 19 sqn en onderscheidde zich bijzonder tijdens de 2e politionele aktie, toen o. a. een luchtbrug Semarang-Djocja werd onderhouden. Opgeheven 20-6-'50. De tradities van het 20 sqn werden overgenomen door het 220 sqn der 2e Groep Geleide Wapens (opgericht 8-4-'63 als A sqn 2 GGW).

119 Squadron, ML/KNIL : opgericht 1-9-'43 te Canberra (Austr.) als 119 NEI sqn van de RAAF, zou als bommenwerper sqn in Noord-West-Australie worden ingezet tesamen met het reeds aldaar gestationeerde 18 NEI sqn. Werd (reeds volledig bemand en uitgerust met de eerste twee ontvangen Mitchell bommenwerpers en een Lodestar transportvliegtuig) 10-12-'43 opgeheven i. v. m. tekorten aan grondpersoneel bij de RAAF (vrijwel de gehele grondstaf bestond uit Australisch RAAF personeel, het vliegende gedeelte van het sqn was in zijn geheel door de ML geleverd). Tradities nimmer voortgezet.

120 Squadron, ML/KNIL : opgericht 10-12-'43 te Canberra (Austr.) als 120 NEI sqn RAAF en vervolgens uitgerust met P-40N Warhawk jachtvliegtuigen. April '44 werd het sqn verplaatst naar Merauke (Nederlands- Nieuw-Guinea) en daar voornamelijk voor 'base defence' doeleinden ingezet. Het sqn zag betrekkelijk weinig aktie tot het juni '45 werd overgeplaatst naar Biak en werd ingezet ter ondersteuning van het slotoffensief der reeds in april '45 aldaar gelande Amerikaanse troepen.
Te Biak werd het sqn voor tactische doeleinden ingezet en werden intensief Japanse doelen in de gehele Vogelkop bestookt, waarbij vele P-40's verloren gingen.

April '46 overgeplaatst naar Soerabaja en oktober '46 naar Kalibanteng, van waaruit werd deelgenomen aan de 1e en 2e politionele aktie. Januari '48 was het sqn verhuisd naar Andir, waar februari en maart '49 als nieuwe uitrusting P-51 Mustangs werden ontvangen. Juli '49 verdwenen de laatste P-40's uit de sterkte, waarmee de laatste twee nog operationeel vliegende Warhawks ter wereld een opleidingstaak kregen. Opgeheven te Andir 10-6-'50. Tradities overgenomen door 120 sqn der 1e Groep Geleide Wapens (opgericht 1-6-'63 als C-sqn 1GGW).

121 Squadron, ML/KNIL : opgericht 1 mei '46 te Tjililitan en uitgerust met P-51 Mustang jachtvliegtuigen. Nam deel aan de eerste politionele aktie en werd vervolgens per 1-12-'47 gedeactiveerd en mob-sqn. Werd 18-12-'48 gereactiveerd te Andir.

Met Mustangs opereerde het sqn vanaf diverse bases t. b. v. de 2e politionele aktie, waarna het 21-2-'49 te Andir werd opgeheven. Tradities overgenomen door 121 sqn der 1e Groep Geleide Wapens (opgericht 20-5-'65).

122 Squadron ML/KNIL : opgericht 1-11-'46 te Tjililitan en uitgerust met P-51 Mustangs jachtvliegtuigen. November 1946 overgeplaatst naar Medan van waaruit werd deelgenomen aan de 1e politionele aktie. Vanaf verschillende basis op Sumatra werd ook de 2e politionele aktie ondersteund alsmede talrijke zuiveringsakties. ' Tradities overgenomen door 222 sqn der 2e Groep Geleide Wapens (opgericht 5-7-'65) ') Opgeheven 8-4-'50.

220 t/m 223 squadron : nummers gebruikt als aanduiding voor de squadrons der 2e Groep Geleide Wapens.

298 squadron : (voortzettende de tradities van het voormalige 6 squadron), opgericht 16-4-'45 als 6 Dutch Auster sqn, tevens het eerste en enige Nederlandse oorlogs-sqn opgericht buiten RAF-verband. In de LuO's wordt de datum 1-3-'50 als oprichtingsdatum vermeld, hetgeen niet juist is aangezien 298 sqn sinds 1950 de tradities van 6 sqn voortzet.
Diende als communicatie sqn te Gilze-Rijen, Voorburg en Valkenburg, uitgerust met Auster-vliegtuigen, tot het normale openbaar vervoer in bevrijd Nederland weer voldoende op gang was gekomen. Opgeheven 17-6-'46 onder gelijktijdige oprichting van nr. 1 Oefen ARVA (Artillerie Verkenningsafdeling) te Woensdrecht. Na herscholing werd het sqn omgedoopt tot 1 ARVA op 1-8-'46 en in afwachting van uitzending naar Ned. Indië met de 1e Divisie, op Ypenburg gelegerd.

October '46 verscheept en in Nederlands-Indië uitgerust met rechtstreeks uit Engeland aangevoerde surplus RAF Austers. Nam verspreid over geheel Java deel aan de 1e en 2e politionele akties, alsmede aan talrijke zuiveringsakties, in de periode maart '47 t/m december '49. Februari '50 verscheept naar Nederland onder achterlating van een afwikkelingsdetachement dat de volledige uitrusting overdroeg aan de Indonesische Luchtmacht.
Was mei '47 in Ned. Indië omgedoopt tot 6 ARVA sqn waarvoor per brief van 6-11-'47 toestemming werd verkregen van de C - LSK in Nederland, om een doorlopende traditie vanaf 16-4-'45 te verkrijgen.
Werd 1-3-'50 opgeheven onder gelijktijdige oprichting van '298 Air Observation Post (ARVA) squadron' te Soesterberg, een gedeeltelijke naamsverandering nodig omdat het nummer 6 niet in het Nato-systeem paste. Werd uitgerust met Austers van het voormalige 1 ARVA, welke tot 1-3-'50 hadden gevlogen bij 1 TransVA op Valkenburg. Werd 28-11-'51 verplaatst naar Deelen en aldaar in 1952 uitgerust met Piper Cub-vliegtuigen, in 1956 aangevuld met Hiller Raven helicopters. Werd 4-12-'57 verplaatst naar Ypenburg, waar in '59 de Cubs werden vervangen door Super Piper Cubs. Werd mei '63 verplaatst naar Deelen, waar in 1964 Alouette III heli's de Ravens vervingen. September '68 verplaatst naar Soesterberg onder gelijktijdige vervanging van de Piper Super Cubs door Alouette III's. Het sinds 1952 simpelweg 298 squadron hetende onderdeel ondersteunt sinds dat jaar de 4e Divisie van 1 LK en vliegt sinds 1975 met zowel Alouette III als Bölkow 105 Heli's

299 Squadron — opgericht 1-5-'56 te Deelen, uitgerust met Piper Cubs en Hiller Ravens. Werd 7-12-'57 verplaatst naar Ypenburg, waar in 1959 de Cubs werden vervangen door Super Cubs. Werd 10-10-'62 verplaatst naar Deelen, waar in '65 de Ravens werden vervangen door Alouette III heli's. In 1968 werden ook de Super Cubs door Alouette III's vervangen. Ondersteunt sinds 1956 de 1e Divisie van 1 LK en vliegt sinds 1976 met zowel Alouette III als Bölkow 105 heli's.

300 Squadron — opgericht 1-10-62 te Ypenbrug, uitgerust met Piper Cubs, Piper Super Cubs en Hiller Ravens, welke laatste in 1965 werden vervangen door Alouette III's. Gedurende 1966 werd een vlucht Havilland Beaver lichte transportvliegtuigen ingedeeld (ex 334 sqn), terwijl in 1967 de resterende vlucht Cubs (de z. g. maandvlucht) werd vervangen door een vlucht Super Cubs. Werd september '68 verplaatst naar Deelen, waar in 1974 de Beaver-vlucht werd opgeheven. Ondersteunt sinds oprichting de Staf 1 LK en vliegt sinds kort uitsluitend met Alouette III heli's.

301 t/m 305 — nummers gereserveerd t. b. v. de Groep Lichte Vliegtuigen (mob. squadrons).

306 Squadron : opgericht 1-10-'53 te Volkel, uitgerust met Republic RF-84E Thunderjets als tactisch fotoverkenningssquadron. September '53 verplaatst naar Bückeburg (W-Dld) en november '53 naar Laarbruch (W-Dld), waar in 1956 de Thunderjets werden vervangen door Lockheed RT-33A en Republic RF-84F verkenners. December '57 verplaatst naar Deelen, waar de RT-33A's werden afgestaan aan de basis (foto) vlucht. Eind '62/begin '63 werd het personeel opgesplitst over verschillende vliegvelden voor omscholing op de Lockheed F-104G Starfighter, met welk type toestel in 1963 op Twenthe werd opgewerkt. Gedurende 1964 werd het squadron weer operationeel met RF-104G fotoverkenners en september 1969 werd het geplaatst op Volkel.

307 t/m 310 : nummers niet gebruikt.

311 Squadron : opgericht 1-5-'51 te Volkel, uitgerust met Republic Thunderjet vliegtuigen, welke in 1955 werden vervangen door Republic Thunderstreaks. Sinds oprichting tactisch squadron te Volkel, sinds 1964 uitgerust met F-104G Starfighters.

312 Squadron : opgericht 1-12-'51 te Volkel, uitgerust met Republic Thunderjets, welke in 1956 werden vervangen door Thunderstreaks. In de periode 1959-1962 had het onderdeel als neventaak de operationele conversie van pas gebrevetteerde vliegers. Sinds oprichting tactisch squadron te Volkel, sinds 1965 uitgerust met F-104G's.

313 Squadron : opgericht 1-12-'53 te Volkel, door hernoeming van de Jachtvliegschool II (opgericht 1-12-'52). Uitgerust met Lockheed T-33A trainers en Republic Thunderjet jachtvliegtuigen, welke laatsten in '56 werden vervangen door Republic Thunderstreaks. Gaf 'Type and Theatre' conversiecursussen t. b. v. voornamelijk in de V. S. opgeleide vliegers alsmede operationele tactische conversiecursussen tot de opheffing op 1-1-'59. Heropgericht 12-10-'72 te Twenthe en uitgerust met Canadair NF-5's, opnieuw als transitie en operationele conversie sqn nu voornamelijk t. b. v. in Canada opgeleide vliegers.

314 Squadron : opgericht 1-5-'52 te Eindhoven, uitgerust met Republic Thunderjets, welke in '56 werden vervangen door Republic Thunderstreaks. Sinds oprichting tactisch sqn te Eindhoven, sinds '71 uitgerust met Canadair NF-5's.

315 Squadron : opgericht 1-7-'52 te Eindhoven, uitgerust met Republic Thunderjets, welke in '56 werden vervangen door Republic Thunderstreaks. Sinds oprichting tactisch sqn te Eindhoven en vanaf 1 mei 1970 te Twenthe. Per 1 mei 1970 eveneens uitgerust met Canadair NF-5's. Had in de periode '62 tot '73 als neventaak het geven van operationele conversiecursussen.

316 Squadron : opgericht 1-4-'53 te Eindhoven, uitgerust met Republic Thunderjets. Was (tactisch) maandvliegsquadron en werd wegens reorganisatie, personeels- en materieelstekorten maart 1955 gedeactiveerd.

316 Squadron : Werd als volledig operationeel squadron uitgerust met Republic Thunderstreaks, 1-8-'56 te Eindhoven geractiveerd.
Opgeheven 15-1-'58 als bezuinigingsmaatregel. Heropgericht 1-7-'71 te Eindhoven en uitgerust met Canadair NF-5's, april '72 verplaatst naar Gilze-Rijen.

317 t/m 321 : 317 t/m 319 niet gebruikt, 320 en 321 sqn zijn beide MLD sqns met RAF traditie.

322 Squadron : opgericht als 322 (Dutch) squadron van de RAF te Woodvale (Eng.) 12-6 '43. Aanvankelijk slechts ingezet voor 'base defence' maar vanaf 30-12-'43 operationeel vanaf de basis Hawkinge. Opereerde vanaf diverse bases in Engeland, uitgerust met (verschillende typen) Spitfires.
Juni 1944 startte het sqn met anti-V1-operaties, waarbij het zich bijzonder onderscheidde. Minstens 110 V1's werden afgeschoten tot augustus '44; 322 sqn telde maar liefst zeven 'diver aces'. (vliegers welke vijf of meer V1's hadden afgeschoten). Op 3 januari '45 verhuisde 322 als onderdeel van de geallieerde 2nd Tactical Airforce van Fairwood Common (Eng.) naar Woensdrecht.
21 Februari 1945 werd verhuisd naar Schijndel, 18 april '45 naar Twenthe en 30 april '45 naar Varrelbusch (Dld.). Op 7 mei '45 werd de laatste gewapende aktie gevlogen en op 2 juli werd verhuisd naar Wunstorf. Op 6 oktober '45 werd 322 sqn als RAF onderdeel opgeheven en het personeel weer ter beschikking van Nederland gesteld. Bestemd voor uitzending naar Nederlands-Indië werd het onderdeel als 322 JAVA 17-2-'47 heropgericht op Twenthe (door hernummering van 1 JAVA) en september '47 verscheept naar Nederlands-Indië. Na een opwerkperiode te Kalidjati werd 322 JAVA december '47 operationeel te Kalibanteng, vanwaaruit werd deelgenomen aan de 2e politionele actie en aan diverse zuiveringsacties. Op 1 september '49 werd het 322 Spitfire sqn (mei '47 was 322 JAVA aldus door de KNIL hernoemd, waarvoor 6-11-'47 alsnog toestemming werd verleend door de C - LSK te Nederland) gedeactiveerd om een maand later huiswaarts te keren.
Op Twenthe was inmiddels een nieuw Spitfire sqn aan het opwerken, dat zodra 322 sqn in Indië zijn taak beëindigde operationeel werd onder dezelfde naam, 322 Spitfire sqn. Januari '51 werd het sqn maandvliegsqn en bleef voor wat betreft het vliegend personeel slechts een kleine kern instructeurs ingedeeld. Augustus '51 werd het sqn overgeplaatst naar Soesterberg, waar in '52 en '53 de Spitfires werden vervangen door Gloster Meteor luchtverdedigingsjagers. In '53 werd het sqn opnieuw aangemerkt als operationeel sqn, nadat de training van de maandvliegers het vereiste niveau had bereikt en de vaste kern vliegers enige uitbreiding had ondergaan. December '57 wer door het Commando luchtverdediging gestopt met het maandvliegen op de Meteor waarop 322 sqn m. i. v. 15 januari '58 de Hawk en Hunter en een deel van het personeel van 327 sqn overnam en weer een volledig operationeel sqn werd.

Augustus 1960 op non actief gesteld i. v. m. overplaatsing naar Biak (Ned. Nieuw-Guinea) waar 322 sqn nov. '60 weer operationeel werd. Opgeheven 1-10-'62 te Biak en heropgericht 1-8 '64 te Leeuwarden als luchtverdedigingssqn. Uitgerust met F-104G Starfighters.

323 Squadron : (voortzettende de traditie van het voormalige 1 JAVA en 1 jachtvliegsquadron).
opgericht 21-10-'46 op Twenthe als 1 JAVA, bestemd voor uitzending naar Ned. Indië. Deelde uitrusting (incl. de Spitfire jachtvliegtuigen) en aanvankelijk ook het personeel met de eerder te Twenthe geformeerde Jachtvliegschool. Opgeheven 17-2-'47 onder gelijktijdige oprichting van 322 JAVA. Heropgericht te Twenthe 15-11-'48 als nr. 1 jachtvliegsqn, uitgerust met Gloster Meteor luchtverdedigers jagers.
Januari '49 overgeplaatst naar Leeuwarden en aldaar 14-4-'49 hernummerd tot 323 sqn. (In de LuO is de oprichtingsdatum voor 323 sqn foutief vermeld als 15-11-'48). Mei '50 verplaatst naar Twenthe en april '52 weer naar Leeuwarden. Werd in '57 en '58 uitgerust met Hawker Hunters.
In de periode '52 tot '60 deed het sqn tevens dienst als schietschool en verzorgde het naast operationele conversiecursussen de schietopleiding van alle vliegers en squadrons van het Commando Luchtverdediging, waarvoor er ondermeer ook een opleiding tot schietinstructeur bij de schietschool was ingedeeld. In de periode 1960-1962 was de neventaak beperkt tot het geven van operationele (Hunter) conversiecursussen, waarna 323 sqn weer een volledig operationeel luchtverdedigings sqn werd. Op 25-3-'63 verviel de operationele taak waarna 323 sqn dienst deed als sleep- en doelvliegsqn tot het werd opgeheven op 1-9-'63. Heropgericht 17-3-'64 en uitgerust met F-104G Starfighters gestationeerd op Leeuwarden als luchtverdedigingssquadron.

324 Squadron : opgericht 1-5-'49 te Leeuwarden. Uitgerust met Gloster Meteors, welke in '56 werden vervangen door Hawker Hunters. Deed dienst als luchtverdedigingssqn op Leeuwarden tot opheffing 1-4-'64.
Heropgericht als Geleide Wapen (Hawk) sqn 1-8-'64 te Gilze-Rijen, door hernummering van het z. g. A-sqn van de 3e Groep Geleide Wapens, een 'papieren' onderdeel waarvan het personeel na een opleidingsperiode in de V. S. 1-3-'64 de training voortzette bij het toen opgerichte 'opleidingssquadron Hawk' te Gilze-Rijen. Werd september '65 operationeel op de site Laatzen en nam 15 oktober '64 de tradities over van het oorspronkelijke 324 sqn.

325 Squadron : opgericht 15-11-'49 te Leeuwarden. Uitgerust met Gloster Meteors, welke in '56 werden vervangen door Hawker Hunters. Deed dienst als luchtverdedigingssqn op Leeuwarden en vanaf 27-3-'58 op Soesterberg.
Werd 1-1-'67 sleep- en doelvlieg sqn met luchtverdediging op lage hoogte als oorlogstaak. Opgeheven 1-9-'68.

326 Squadron : opgericht 1-4-'50 te Leeuwarden. Uiterust met Gloster Meteors, welke in '58 werden vervangen door Hawker Hunters. Deed dienst als luchtverdedigingssqn te Leeuwarden en werd april '52 verplaatst naar Twenthe, werd december '56 verplaatst naar Woensdrecht en augustus '60 naar Soesterberg. Opgeheven 1-7-'62 en heropgericht 1-8-'64, door hernummering van het z. g. B-squadron van 3GGW, te Gilze-Rijen.

327 Squadron : opgericht 1-12-'50 te Volkel. Uitgerust met Gloster Meteors, welke in '57 werden vervangen door Hawker Hunters. Deed dienst als luchtverdedigingssqn te Volkel en vanaf oktober '51 te Soesterberg. Opgeheven 15-1-'58 en heropgericht 1-8-'64 door hernummering van het z. g. C-sqn van 3GGW te Gilze-Rijen.

328 Squadron : opgericht 15-5-'51 te Volkel. Uitgerust met Gloster Meteors en deed dienst als luchtverdedigingssqn te Volkel en vanaf oktober '51 te Soesterberg. Werd 1-8-'55 opgeheven onder gelijktijdige oprichting van 700 AWX-squadron, waarbij het aanvankelijk slechts een hernummering betrof. Heropgericht 1-8-'64, aanvankelijk nog onder de benaming D-sqn van 3 GGW te Gilze-Rijen. Het D-sqn zou aanvankelijk de tradities van het 325 sqn overnemen doch in '65 werden de tradities van het 328 sqn aan het onderdeel toegekend.

329 t/m 333 : nummers niet gebruikt.

334 Squadron : (voortzettende de tradities van de 1316 Dutch Communication Flight en de 1 TransVA)
opgericht 7-7-'44 te Hendon (Eng.) als 1316 Dutch Comm. Flight van de RAF, waaruit 1-8-'46 door hernoeming de 1 TransVA ontstond welke voornamelijk uitgerust met Lockheed 12 en Dominie transport vliegtuigen opereerde vanaf Valkenburg. Op 1-12-'52 werd het sqn hernoemd tot 334 sqn en in '53 werd het uitgerust met Douglas Dakota's. December '57 verplaatst naar Ypenburg en '61 uitgerust met Fokker Friendships en Troopships. September '68 overgeplaatst naar Soesterberg.

335 Squadron : aanduiding voor een mobilisatiesquadron dat geformeerd zou worden met personeel en materieel van de KLM. Als mob. onderdeel 6-6-'63 opgeheven.

336 Squadron : opgericht 1-9-'61 te Biak (Ned. Nieuw-Guinea) als transport sqn, uitgerust met Douglas Dakota's. Op 1-11-'62 opgeheven waarna het personeel werd opgenomen in 334 sqn.

337 t/m 419 : nummers niet gebruikt.

420 t/m 423 : nummers gebruikt als aanduiding voor de sqns der 4e Groep Geleide Wapens (opgericht 1-10-'64).

424 t/m 499 : nummers niet gebruikt.

500 Squadron : (voortzettende de tradities van 700 AWX-sqn)
opgericht 1-8-'55 als 700 AWX-squadron te Soesterberg en aanvankelijk uitgerust met diverse typen trainers en Gloster Meteor dagjagers. In '56 uitgerust met North American F-86K Sabre 'all weather' luchtverdedigingsjagers en maart '59 overgeplaatst naar Twenthe. Opgeheven 1-7-'64 en 1-5-'67 heropgericht als 500 sqn der 5e GGW te Borstel (W-Dld.).

501 Squadron : (voortzettende de tradities van 701 AWX-squadron).
opgericht 1-6-'56 als 701 AWX-sqn te Twenthe en uitgerust met North American F-86K luchtverdedigingsjagers.
Opgeheven 1-7-'63 en 19-6-'67 heropgericht als 501 sqn der 5eGGW te Winzlar (W-Dld).

502 Squadron voortzettende de tradities van 702 AWX-squadron).
opgericht 1-12-'56 als 702 AWX-sqn te Twenthe en uitgerust met North American F-86K luchtverdedigingsjagers.
Verzorgde in de periode 1960-1962 operationele conversiecursussen op de F-86K') vliegers.Opgeheven 1-4-'62 en 29-5-'67 heropgericht als 502 sqn der 5e GGW te Hoysingshausen (W-Dld).

503 Squadron : aanduiding gebruikt voor het vierde sqn van 5GGW.

504 t/m 699 : nummers niet gebruikt.

700 t/m 702 : zie 500, 501 en 502 squadron.

') en de schietopleiding van de F - 86 K

MILITAIRE MUZIEK door mr. R.A. Schimmel.

In het aprilnummer 1978 van 'Alle Hens', maandblad voor de Koninklijke Marine kunt u een artikel aantreffen over de verdwijning van de laatstovergebleven Matrozenkapel.
Wist u dat er Nederlandse militaire muzikantjes (loden ronde-bosse soldaatjes) in de handel zijn? Een hoboblazer, een fagottist of een hoornblazer uit de tijd van Prins Willem IV, zo te zien gemaakt naar de aquarellen van C. G. Boode, collectie Legermuseum.
Ik zag ze voor ƒ 32,50 per stuk bij de hobbywinkel in de Passage (rotonde), aardig beschilderd. Er zijn trouwens ook andere Nederlandse soldaatjes verkrijgbaar, uit de periode 1914-1918, mogelijk ook in het Legermuseum.
Zowaar, na veel zoeken, ontdekte ik dat er een LP is waarop het Artillerie Trompetterkorps voorkomt: Eurosound ES 46.302, titel 'Wat dreunt daar op die heide', prijs ƒ 17.50.
Of deze ook in de gewone handel verkrijgbaar is, betwijfel ik. Maar ik kreeg deze plaat door hem te bestellen bij het Trompetterkorps, Willem George Frederikkazerne, postbus 857, Harderwijk. Er staat veel koorzang op van het Harderwijks Mannenkoor, meest begeleid door het Trompetterkorps, dat alléén of met een klein stukje koorzang speelt: Fanfare Artillerie - Le Temeraire Fascinating Drums - Killing me softly - Artilleriemars Lanerkennung (Crieg) - Pavane in blue - Nationals Taptoe Hymne.
De Musique Militaire Grand Ducale bestond vorig jaar 135 jaar. Vandaar een Lp, waarop acht marsen en een aantal signalen van het Luxemburgse Leger (Delta IP 40.102. De reveille zal menig Nederlands infanterist nog zeer vertrouwd in de oren klinken.
Nog een paar platen: Music for Pleasure 'Salute to Heroes', Band of H.M. Royal Marines, Commander-in Chief, Fleet (SPR 90075); Band of the R.A.F. College, Cranwell (RCA, LFL 15070); Heeresmusikkorps 5, 'Märsche aus der bayerischen Armeemarsch Sammlung (Teldec 6.23342); Heeresmusikkorps 5,' Märsche aus der preussische Armeemarsch-Sammlung, Folge 4' (Teldec 6.23341).
Het gaat goed met de Nederlandse militaire muziek op de plaat! Door jr. mr. J.C. Reuchlin werd een nieuwe plaat geproduceerd, verkrijgbaar op Philips 6830 289,

gespeeld door de Marinierskapel, getiteld 'Wapenbroeders, Neerlands Zonen', (prijs ƒ 21,50). De plaat is gewijd aan onze K.M.A., die dit jaar 150 jaar bestaat. Naast de Huzarenmars, de Artilleriemars, de Cadettendefileermars van A. Bosch en de Defileermars van de Koninklijke Luchtmacht, die de dienstvakken van de K.M.A. vertegenwoordigen, staan er nog acht marsen op, n.l. het Cadettenlied en de Nederlandse Taptoehymne van Laro. De LP wordt ingeleid met de reveille infanterie. Het cadettentamboercorps Prins Bernhard doet zich ook horen en wel in de Intendance Defileermars. Alsof dat nog niet genoeg was, staan er voor 1979 nog twee door Reuchlin geproduceerde platen op stapel: één ter gelegenheid van het honderdvijftigjarig bestaan van het K.I.M. in Den Helder met Marine muziek en één wegens het jubileum dat het regiment Grenadiers en Jagers dan viert. We mogen hem wel dankbaar zijn Hij heeft ook nog een LP met soldatenliederen in gedachten. Nu nog de infanteriesignalen en we zijn aardig gedocumenteerd!

EEN REACTIE OP EEN EERDER GEPLAATST ARTIKEL

Naar aanleiding van het artikel van J.F.J. Bonewit, Een geheimzinnige Hollandse eihandgranaat (Mars et Historia XII (1978) 15-19 schreef de heer W. Been te Rosmalen ons het volgende: 'Bij lezing van het artikel 'Een geheimzinnige Hollandse eihandgranaat' door J.F.J. Bonewit, vind ik de wijze waarop het ongeval van de reserve tweede luitenant ir. J. Bührman wordt afgedaan met de zinsnede 'door laten we maar zeggen' bedrijfsongeval' ' niet op zijn plaats. De lezer die niet op de hoogte is van de ware gebeurtenissen zal dan denken: 'Dat zal dan wel zijn eigen schuld zijn geweest'.

In de Historische Genie Verzameling, van Brederodekazerne te Vught, bevindt zich een vitrine met daarin een foto van lnt. Bührman, een model van de 'springbus' en naast een niet geheel waarheidsgetrouwe beschrijving van het ongeval enige foto's van de fabrikage.

Teneinde de juiste toedracht te achterhalen zocht ik in de bibliotheek van de Hist. Genie Verz. naar artikelen en ik zend u hiervan de afdrukken.

Bij lezing zult u evenals ik kunnen constateren, dat Bührman zijn leven offerde toen hij trachtte zijn manschappen voor de ontploffende springbus te behoeden.

Daarom was deze daad niet zo maar een bedrijfsongeval. Ik zou zoiets liever een heldendaad noemen.

Overigens ben ik zeer benieuwd naar het volgende artikel over de Nederlandse handgranaten. Dit omdat we in de Hist. Genie Verz. enige handgranaten hebben waarvan de gegevens ontbreken.

Het door de heer Been bedoelde artikel over lnt. Bührman staaf afgedrukt in een oude jaargang van het maandblad 'Genie'. Indien er onder de lezers van ons blad voldoende belang stelling bestaat naar de inhoud van dit artikel, zullen wij het in een volgend nummer van 'Mars et Historia' plaatsen, mits hiertoe toestemming wordt gegeven door de auteur en door de redactie van het maandblad 'Genie'.

J. van H.

UIT HET DAGBOEK VAN LUITENANT DONCK (X)

door C. A. Heshusius.

Hedendaagse mijmering over luitenant Donck

Als commentator voor het dagboek van luitenant Donck vlogen wij nog onlangs, geriefelijk in een DC-9-straalvliegtuig gezeten, samen met een ander lid van 'Mars et Historia', hoog boven het eiland Bangka. Wij zagen dat land, net als op een stafkaart, glashelder onder ons liggen en wij gaven elkaar een knipoogje, wijzend naar de warmte en moerassen onder ons, in de geest van: daar joeg Donck bijna 80 jaar geleden achter een bende aan.

Ja, wat was dat lang geleden toen deze tweede-luitenant der infanterie van de KL voor vijf jaren werd gedetacheerd bij het KNIL in Nederlands-Indië. Wat zinvol dat hij trouw zijn dagboek bijhield, zodat wij nú nog kunnen vernemen van zijn waarnemingen die voor ons van historische en ook van zuiver practische waarde zijn.

Maar terug naar begin 1900 op Bangka. Een nuchtere ontknoping, zonder patrouille lopen, zonder speurwerk, ja, een beetje frustrerend voor de militairen.

Het bendehoofd op wie in november zo gejaagd was, werd plotseling door burgers gearresteerd: 'Het bendehoofd Li Hong Lie is namelijk met zijn broer twee dagen geleden gepakt.

Beide heren waren bij een andere Chinees gekomen die hen in een vechtpartij met behulp van anderen wist te overmeesteren'.

De foto hierbij toont het illustere tweetal en wij mogen ons gelukkig prijzen dat die afbeelding nog is overgekomen. Plaats van opname Merawang.

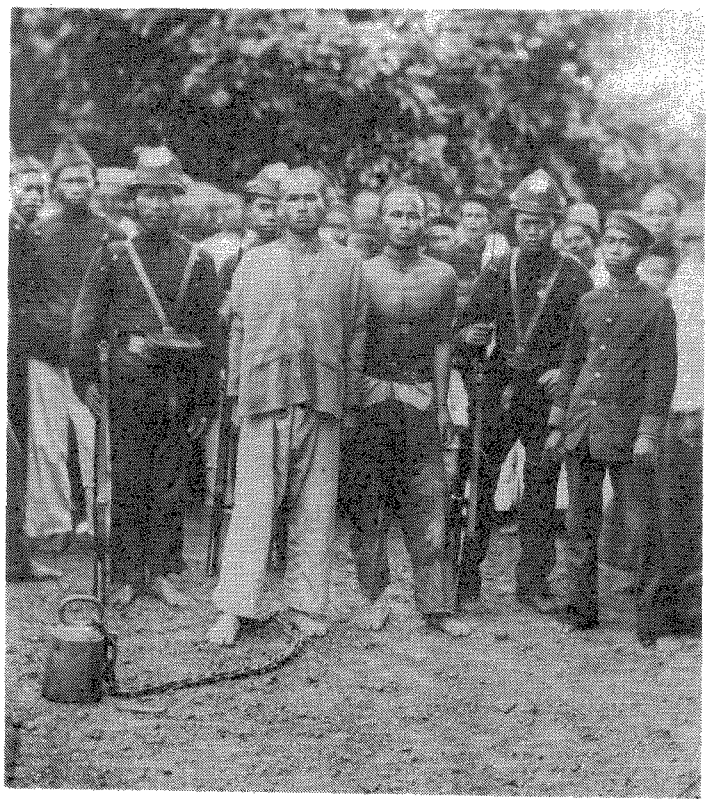

Op de foto de Chinese arrestanten, onder wie de leider van de opstand. Een plaat om goed te bekijken, zeer interssant want we zien hier dat een der gevangenen met een gewicht aan een ketting aan zijn been loopt om het weglopen te beletten, terwijl de andere met een touw door een cipier wordt vastgehouden. De mensen zijn omring door Javaanse fuseliers van het KNIL, uiteraard in de zwarte uniform en gewapen met geweer en bajonet. Let op de blote voeten van diverse militairen. In die tijd kreeg niet ieder inheems fuselier een paar schoenen van de dienst. Toentertijd zag niemand er een discriminatie in, ook de betrokkenen zelf niet. Schoenen waren lastige dingen; had je haast dan deed je ze uit.

Over kannibalen, christelijke zielenverzorgers en een militaire begrafenis

Op 8 februari kreeg Donck bericht van zijn broer Piet die in het oosten van de Archipel voer en die het volgende vermeldde:

'Hij schreef mij dat de drie scheepsofficieren die op Nieuw-Guinea op de wal waren geweest, door de inboorlingen zijn opgepeuzeld'. Kannibalisme dus op Nieuw-Guinea, een riskante onderneming om daar aan de wal te gaan.

Eind februari en begin maart 1900 brachten twee Europese geestelijken een bezoek aan Bangka. Deze eerwaarde heren waren niet daar gestationeerd maar kwamen er toch wel eens vanaf andere eilanden. In februari kwam de pastoor.

'De pastoor die zijn zetel op Riouw heeft is op zijn halfjaarlijkse bezoek; het gebeurt ook wel dat het een jaarlijks bezoek wordt'.

En in maart de dominee op torunee:

'Hedenavond is de dominee voor zijn halfjaarlijkse bezoek gearriveerd, dominee van Griethuijsen'.

De geestelijken gingen heel vaak op tournee. Zij reisden veel, konden overal geestelijke steun geven en ook de nodige gesprekken voeren met de christelijke gemeenschap.

Ook al weer een evenement waar je aan wennen moet, dat even langs komen van pastoor en dominee. Tijdens het bezoek van de geestelijken konden ook kinderen worden gedoopt, zij het dan vaak een half jaar of een jaar na de geboorte.

In maart 1900 werd Donck gekozen tot secretaris van de sociëteit en hij nam de benoeming aan onder voorwaarde dat men in de soos een abonnement zou nemen op de mail-editie van de Nieuwe Rotterdamse Courant. Nu, dat vond algemene bijval. In deze uitgave stond niet alles wat de N.R.C. dagelijks publiceerde, doch slechts datgene wat na weken voor mensen in Indië nog van belang was.

Eind maart werd, tegen donker worden, een inlands soldaat begraven.

De overledene was een paar dagen ziek geweest en de dokter kon geen diagnose stellen. Een triest geval, maar de toegepaste medicijnen hielpen niet. En toen kwam de begrafenis nog op dezelfde dag. In de tropen moeten deze dingen snel gebeuren. Hier een kort dagboek-verslagje van een militaire uitvaart op een buitenpost.

'Een hoornblazer opende de stoet, daarachter een soldaat met wierook dan volgde de baar gedragen door acht soldaten. De baar getooid met bloemen. Achter de baar een korporaal die gele rijst strooide alsmede enig kopergeld. Een detachement soldaten sloot de stoet. De dokter ging uit belangstelling mee. Wij allen gekleed in groot tenue. Buiten de kampong, terzijde van de weg een graf gedolven. Men legde de overleden krijgsmakker met het gelaat naar Mekka gekeerd daarin. Nadat het graf gedicht was, werd aan hoofd en voeteneinde een paaltje met punt daar in de grond geplaatst'.

De overleden fuselier was een islamiet en werd op deze traditionele wijze begraven.

Op mohammedaanse kerkhoven ziet men kleine grafheuveltjes met een paaltje of een steen aan het voeten- en aan het hoofdeinde. Meestal groeien op deze dodenakkers kambodjabomen met gele bloemen.

Donck krijgt een echt huis en lost zijn personeelsproblemen op.

Op 27 maart, een dinsdag, mocht Donck eindelijk zijn nieuwe huis betreden.

Dat werd eerst schoongemaakt door de eigenaar, maar als gevolg daarvan was het toen nog te nat en zo'n bende dat Donck er nog niet in wilde.

Platte grond van mijne woning, welke ± 1 M. boven den grond staat.

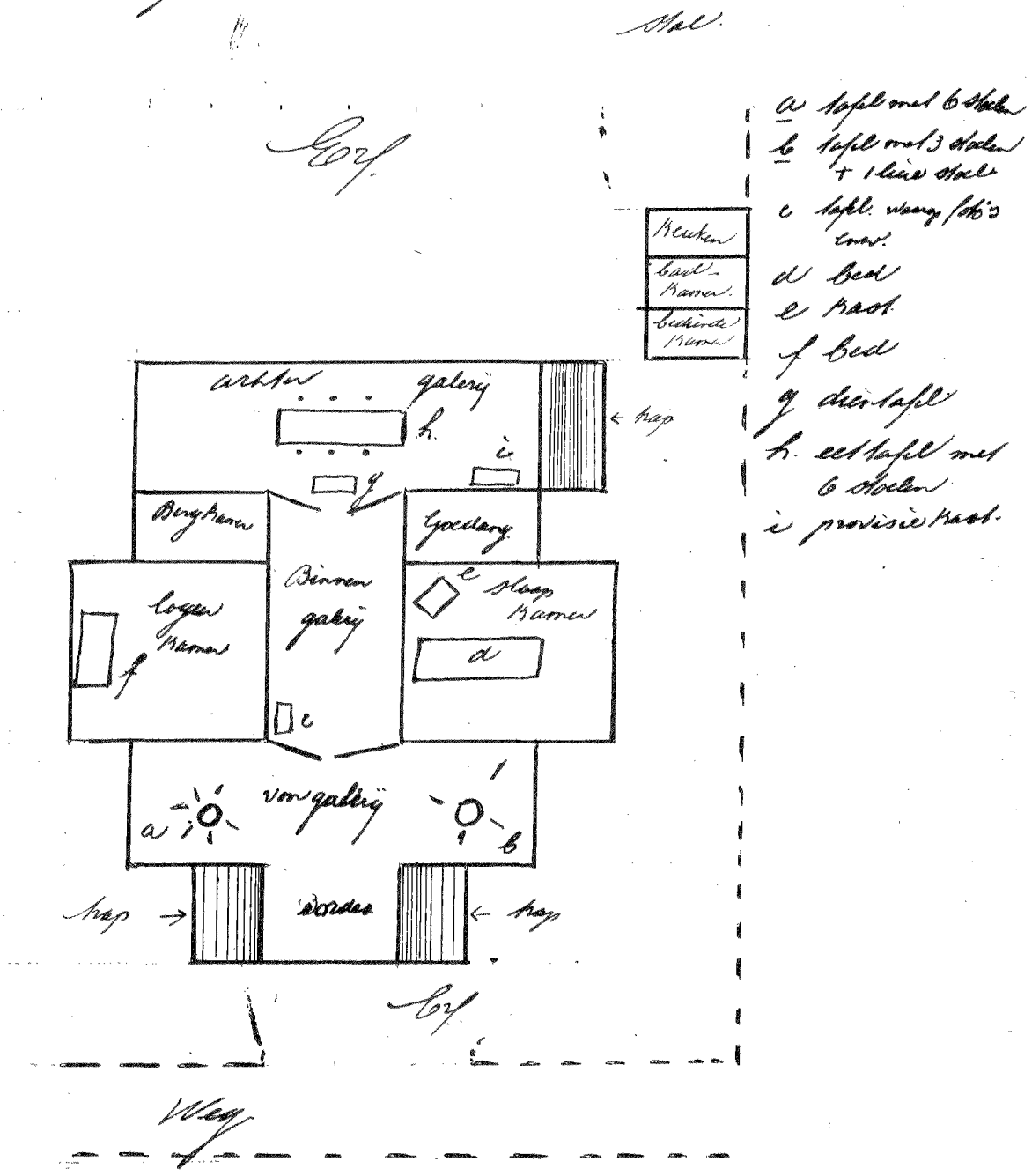

Hij wenste er zaterdag in te trekken, maar ook dat was moeilijk want dat vond zijn huisjongen Retok niet goed:
'Zaterdag is voor mij de beste dag, maar neen, zegt Retok, op zaterdag mag het niet dat zou maar ongeluk geven. We hebben het toen op een accoordje gegooid. Hij mag morgenochtend beginnen'.
Morgenochtend, dat was op een donderdag en toen werd er dus verhuisd. De meubels voor het nieuwe huis moesten nog uit Batavia komen. Op de eerstvolgende zondag al begon Donck zelf menage te voeren; hij hoefde niet meer in het huis van zijn commandant te eten, want hij had nu een eigen kokkie. Deze was de echtgenote van een der inlandse fuseliers. Zij was in Blinjoe ook al kookster geweest en wel bij de commandant aldaar. Donck meende geen slechte keuze gedaan te hebben en hij vertrouwde ons toe dat hij rijsttafel toch zo'n verrukkelijke maaltijd vond. Reeds twee dagen later kwam Komans bij hem eten en onze dagboekschrijver was eigenlijk wel een beetje trots dat hij nou eindelijk ook eens gastheer kon spelen.
In april deed zich een serieuze personeelskwestie met de huisjongen voor:
'Mijn jongen wil met verlof naar Batavia; dat mag hij; een bezwaar is dat hij voorschot wil hebben en dat geef ik hem niet. Eerstens staat hij bij mij al met veertig gulden voorschot in de schuld en ten tweede ben ik er vast van overtuigd dat hij, eenmaal in Batavia zijnde, niet meer terugkomt. Komans ried het mij ook af, want die heeft de ervaring opgedaan met zijn keukenprinses. Beroerd dat je daar niet op kunt bouwen'.
Een euvel met huispersoneel in het oude Indië dat steeds in de schuld stond bij de baas.
Dit soort van verrassingen kwamen inderdaad vaak voor.
De kwestie met de huisjongen had echter nog een staartje, want drie dagen later vermeldde Donck:
'Retok is weg; boos weggelopen. Hij zit nu in de kampong. Voorlopig heb ik een inlands soldaat als huisbediende totdat ik een andere heb gevonden'.
Donck vermeldde niet dat hij nu ook nog kon fluiten naar die veertig gulden voorschot.

Een jachtpartij zonder resultaat en het vertrek van de Europese fuseliers

Op een keer ging hij met Komans op stap in het duister om op varkens te jagen:
'Om tien uur nog even een paar uurtjes slapen en om één uur in de nacht reden wij af naar kampong Toea-Toea alwaar een inlander als gids met ons zou medegaan. De gehele nacht van twee tot vijf gelopen zonder enig spoor te vinden. Onze gids zei ons toen: dit is geen wonder de heren moeten op blote voeten lopen. Tegen licht worden gaan de wilde zwijnen hun schuilplaats opzoeken dus heeft het geen zin nog langer rond te dolen. In een gardoe-huisje hebben wij toen uitgerust om tegen zeven uur een pad naar de grote weg te zoeken, wat tenslotte gelukte'.
De jacht op zwijnen was zeer populair. Het schieten gebeurde niet met de dienstwapens maar met speciale karabijnen die bij de militaire sociëteit te huur waren. Beaumont wapens waren ook later nog erg in trek. Had men een zwijn geschoten dan was het in de tangsi feest, althans voor de niet-Moslims, want alleen die mochten varkensvlees eten. Het komt ons voor dat Donck en Komans toch maar niet de raad van de gids hebben gevolgd om op hun blote voeten door de bossen te gaan lopen. Het lijkt ons een pijnlijke zaak, want zij waren dat niet zo goed gewend als de inheemse fuseliers.

'Gardoe-huisjes' (hierin zit het franse woord garde, bewaker) stonden in de periferie van de kampongs. In deze eenvoudige optrekjes, met tong-tong als alarminstrument, hielden de kampongbewoners om beurten wacht als de anderen sliepen. In het huidige moderne Indonesië is deze waakmethode nog veel in zwang.
Een paar dagen later kregen de heren elk een heel typische kleine makke vogel, een zo geheten beo:
'Het zijn zwarte vogels met gele snavels; worden iets groter als onze zwarte lijster.
Hun roep is 'beo', maar zij kunnen ook het fluiten en het praten aanleren. De kooi hangt op de achtergalerij, maar wat slokken die vogels hun eten -vooral de papaja-vrucht - naar binnen. Het meeste komt onverteerd er weer uit, wat de kippen dan op eten, met het gevolg dat de beo het kakelen van de kippen goed leert'.
Nu pas vernemen wij hoeveel Europese fuseliers op Pangkal Pinang waren:
'Onze tien Europese fuseliers zullen binnenkort naar Muntok terugkeren. Alle uren besteed aan het instuderen van toneelstukjes en voordrachten zal dus niet eens resultaten afwerpen. Enfin, het is voor hen een afleiding geweest'.
Aan het eind van de negentiende eeuw en in de eerste jaren van de twintigste eeuw waren er nog aanzienlijke aantallen Europese fuseliers op de buitengewesten en in het bijzonder op Atjeh. De Atjeh-oorlog werd, zeker in de aanvang, voor een belangrijk deel nog met Europese fuseliers gevoerd. Daarna, aan het einde van de negentiende eeuw, vooral na de oprichting van het Korps Marechaussee op Atjeh, dat voor wat betreft de manschappen en korporaals uitsluitend samengesteld was uit inheemse militairen, verdween de figuur van de Europese fuselier allengs van het toneel op de meeste posten van de buitengewesten. Slechts soldaten van inheemse landaard bleven daar over. Wel behield men daar de Europese sergeanten.

Op Bangka moet álles worden ingevoerd; levensmiddelen en ook meubilair

Docnk ging nu ook wat reserve voedsel opslaan:
'Een kist met blikken is ook gearriveerd, alles van Tieleman en Dros; je moet zorgen wat in huis te hebben als er plotseling gasten komen. Ik heb wel in de gaten, dat het leven thans heel wat duurder is dan toen ik nog bij Van Buurens at;maar ja, ik kan nu ook gasten hebben; ik gevoelde mij vroeger zo'n beetje klaploper'.
Weer zo'n echt vaderlands merk. De bekende firma Tieleman en Dros uit Leiden exporteerde zeer veel blikjes naar Indië, meest met onvervalste vaderlandse kost.
Erwtensoep, zuurkool met spek en worst, en boerenkool met rookworst waren zeer bekende artikelen, die ook onder de evenaar geweldig goed smaakten. Je kon er per slot van rekening niet eeuwig nassi eten . . . . . .
Als gevolg van dit soort verhalen ervaren wij hoe geïsoleerd men toen op het eiland Bangka was. Hier weer zo iets:
'De kapitein-Chinees die een maand te Batavia is geweest, is teruggekeerd. Hij heeft voor allen wat meegebracht dat je hier voor geen geld kunt krijgen.
Een witte kool, een pompelmoes en drie heerlijke appelen.
Bij hoge uitzondering heb ik vandaag vier kilo aardappelen kunnen kopen. Dus vanavond feesteten. En als men nu weet dat eens in de week geslacht wordt dan is het duidelijk dat ons eten hier vrij eentonig is. Ook ontving ik bericht dat de meubels waren aangekomen, namelijk op de rede; het duurt nog wel even voor het overgeladen is in de prauw.

Ook een nieuwe huisjongen ben ik rijk; hij is een Chinees, was vroeger huisjongen bij de familie Kloppenburg'.
En nog steeds hield de Boerenoorlog in Zuid-Afrika de gemoederen bezig: een notitie op 2 mei 1900.
'In de laatste maand vormt na aankomst van de couranten, de Boerenoorlog het onderwerp van het gesprek. Natuurlijk gaat onze sympathie ten volle uit naar de heldhaftige Boeren die in deze ongelijke strijd voor hun vrijheid vechten. De Engelsen gaat het in elk geval daar niet voor de wind'.
Gelukkig waren de meubels en alle andere spullen drie dagen later thuis in de woning:
'Eindelijk zijn mijn meubels en kisten aangekomen; ook het linnengoed is thans in mijn bezit. Ik kan nu mijn huis eens gaan inrichten. Het eerste wat ik na het openmaken der kisten deed was een lange pijp aansteken. Ook Van Buuren en Komans heb ik een lange pijp aangeboden die deze gaarne wilden hebben'.
Op latere foto's zullen wij onze luitenant een paar keer met zijn hele lange stenen pijp zien afgebeeld. Het roken daarvan vond hij erg lekker, maar ook een goede sigaar versmaade hij niet.

Ondanks het nieuwe huis krijgt Donck genoeg van Bangka.

In mei 1900 vertrouwde Donck ons toe dat hij zoetjesaan genoeg van Bangka begon te krijgen, zeker nu er geruchten liepen dat er een expeditie naar Djambi zou gaan, een gewest op het eiland Sumatra. Alle expedities startten in Batavia en Donck hoopte dat hij nu naar Batavia overgeplaatst zou worden, hetgeen echter niet het geval was.
De Indische kranten waren - dat was ons al eerder opgevallen en we zullen het steeds weer tegenkomen - in die tijd merkwaardig 'bij' met hun berichten. Alles betreffende het militaire leven interesseerde de redactie en ook de lezers. Een paar dagen later wist een courant te vertellen dat de opengevallen plaatsen op de posten in Bangka niet meer aangevuld zouden worden, zodat men dan uiteindelijk op de oorspronkelijke sterkte zou terugkomen en Donck vroeg zich toen met nadruk weer af:
'Zijn mijn dagen te Bangka geteld? Als 2e officier op een post in de binnenlanden is er voor mij weinig serieus werk'.
Bangka werd nu echt een hele sleur, getuige ook de volgende notitie in het dagboek van woensdag 23 mei 1900:
'Ik geloof dat ik nu wel geheel in de indische toestanden ben ingeleefd. Tegen twaalf uur komt de korporaal van de week met de orders voor donderdag: velddienstoefening.
Coedig teken ik het voor gezien. Om vijf uur komt hij weer terug met 'latere orders'.
Morgen zondagse dienst. Hé, wat is dat? Waarom? Het is morgen Hemelvaartsdag.
Op de buitenbezittingen merkt men dat niet'.
Intussen zagen wij de plattegrond van het nieuwe huis op palen; dat stelde heel wat voor.
Er was zelfs een logeerkamer, een voorgalerij met twee zitjes en dat alles op één meter boven de grond, verder een binnengalerij en een achtergalerij met een eettafel en wel zes stoelen.
Inderdaad een geweldig huis. Alleen de kokkie was niet zo best:
'Meer spijt heb ik over de keuze van mijn keukenprinses; rijst is het enige dat zij kan koken; de rest is knudde; zij is smerig ook. Hoe zal ik iets beters vinden?'

Even later lezen wij weer iets bijzonders over een krantenbericht:
'De post is al vier dagen over tijd. Allen zien reikhalzend naar de mail uit.
Er was een schip uit Batavia aangekomen. De schipper had couranten medegebracht en zo hoorde men dat onze dokter overgeplaatst is naar Atjeh; zijn vrouw mag niet mee, hij moet als getrouwd officier daar 14 maanden blijven'.
De militaire mutaties leest men steeds maar weer uit de krant; deze was goed geïnformeerd. Men kreeg de dienstorders, nadat men ze in de krant gelezen had. Atjeh was toen een nog zeer gevaarlijk gebied, vandaar dat de officier van gezondheid als gehuwd man 14 maanden naar Atjeh toe moest zonder zijn echtgenote en kinderen. Die moesten dan maar ergens in Batavia blijven.
Op 6 juni kwam het rijstschip langs, een hele belevenis: 'Eerst met het karretje naar Pangkal Dalem; daarna met een roeiboot met zes roeiers bemand de rivier afgezakt. Op zee komende kon het zeil opgezet worden. Van verre konden wij een driemaster zien liggen. Tegen acht uur waren wij vertrokken om tegen half twaalf op het schip te zijn. Het schip werd eens bekeken. Een borrel gedronken en gezellig geboomd. De kapitein trachtte ons over te halen te blijven rijsttafelen maar het weer was dreigend en dus vertrokken we weer om een uur.
Er stond een flinke bries zodat we om half drie terug waren'.
Op de Buitengewesten was in die jaren niet overal rijst genoeg. Dit belangrijke artikel werd dan om de zoveel maanden per boot gebracht en men sprak van het 'rijstschip'.
Kort daarop barstte het conflict tussen Donck en zijn keukenprinses uit:
'Mijn avondeten was niet te gebruiken geweest; dit had de huisjongen aan kokkie gezegd, hetgeen voor haar reden was om naar 'lepas' (ontslag) te vragen hetwelk zij met genoegen kreeg. Een vervangster had ik al op het oog'.

Bamboehaartjes dodelijk wapen van weleer

Medio juni gebeurde er in de militaire gemeenschap iets heel merkwaardigs, waarvoor een nadere explicatie zeker op zijn plaats is:
'Kan weer eens een perkara (netelige zaak) onderzoeken. Een Europees sergeant zou 's morgens een kop cacao drinken. Juist op het moment dat hij de kop aan zijn mond zet, komt zijn huishoudster binnen en slaat de kop uit zijn hand; van de grond raapt zij bamboehaar op. Wie is de schuldige?'
De haartjes van de bamboe kunnen, wanneer zij in zekere hoeveelheden in de maag en de ingewanden van de mens komen, de dood veroorzaken. Het was een sluwe methode om iemand langzaam te vermoorden zonder dat bij eventuele lijkschouwing iets ontdekt zou kunnen worden. Een sluipmethode die in Indië wel eens werd toegepast.

We mogen dit gedeelte niet afsluiten zonder nog even in te gaan op het KNIL-begrip 'huishoudster'. Hoewel betrokken dame de huishouding van haar militair regelde, was zij in feite degene die met hem samenwoonde zonder dat er sprake was van een huwelijk in onze zin. Andere namen voor inheemse vrouwen die met een militair - ja, ook getolereerd in het kampement - samenleefden , waren concubine en njai.
In de reglementen betreffende de inwendige dienst in het kazernement is nog tot ver in de 20e eeuw een gelijkschakeling geweest van militairen die gehuwd waren en die welke een huishoudster hadden.

We weten dat het zeer lang geduurd heeft, voordat Europese fuseliers gehuwd uit Holland konden overkomen, omdat de regelingen in de Oost niet voorzagen in aanvaardbare huisvesting in de garnizoenen, een ziekte- of pensioenregeling e. d.
Tot die tijd was het 'normaal' dat men een huishoudster had: deze werd in brede kringen zo niet wettelijk erkend, dan toch wel sociaal geheel gewaardeerd en geaccepteerd.
Maar hoe het ook zij: een poging tot moord was nu voorkomen.
Doch wie had de bamboeharen in de kop chocola van de sergeant gedaan?
Het dagboek geeft ons helaas geen antwoord op deze vraag.

(wordt vervolgd).

BOEKBESPREKING door drs. J. P. C. M. van Hoof.

J. Albarda, F. L. Kroesen, Nederlands geschut sinds 1677.
Bussum 1978. Serie Militair Memoriaal 4,80 pagina's, prijs *f* 14,50

Een jaar na de viering van het driehonderdjarig bestaan van het Nederlandse Korps Artillerie bracht uitgeverij Van Holkema & Warendorf een boek op de markt dat een overzicht bevat van het sinds 1677 bij het Nederlandse leger gebruikte geschut en zijn ontwikkeling.
Van de diverse typen vuurmonden die hier in de loop der tijden in de bewapening geweest zijn of nu nog zijn, zijn in dit werk afbeeldingen opgenomen met daarbij de belangrijke technische gegevens. Een extra verfraaiing vormen de reproductie van een ets van het beleg van Naarden in 1673 en de foto's van een 15 cm- kanon in stelling en van een als luchtdoelgeschut opgestelde '7-veld', drie platen die elk twee volle pagina's beslaan.
Het eerste hoofdstuk begint met de geschiedenis van het geschut in onze streken vanaf de veertiende eeuw tot aan het moment waarop de artillerie tot een vaste eenheid geformeerd werd. Dan volgt een uitleg van enkele artilleristische begrippen, waarna een beschrijving van de ontwikkeling der artillerie vanaf de zeventiende eeuw tot in onze dagen dit hoofdstuk afsluit. Daarin komen aan de orde het gladloop-, getrokken, achterlaad- en snelvuurgeschut, de richtmiddelen, de munitie en de fabricage van vuurmonden. De volgende hoofdstukken handelen over de 3-, 6- en 12-ponders, de vuurmonden van de V. O. C. en het K. N. I. L. en de kust-, pantserfort- en luchtdoelartillerie. De tekst biedt een grote hoeveelheid interessante informatie en vormt over het algemeen een goed leesbaar geheel.
De uitleg van de artilleristische termen was misschien nog duidelijker geweest, wanneer daarbij een tekening van een vuurmond was geplaatst met de aanduiding van zijn verschillende delen.
Wat de inhoud van de tekst betreft, op pagina 3 verwijzen de auteurs naar een stadsrekening uit Utrecht van 1360, waarin gesproken wordt over een 'metalen busse', een Middelnederlandse uitdrukking voor het begrip kanon. Zij maken hieruit op dat er in die stad dus wellicht ook houten kanonnen waren, een conclusie die niet zo maar getrokken mag worden.
Zo de term 'metalen busse' zou impliceren dat er toen ook 'houten bussen' bestonden, dan betekent dit nog niet automatisch dat dat ook kanonnen waren. Misschien waren die 'houten bussen' gebruiksvoorwerpen die voor een geheel ander doel bestemd waren. De mededeling op pagina 6 dat de bronzen kanonnen pas in de tweede helft van de vijftiende eeuw hun intrede deden, is onjuist.

Reeds in de eeuw daarvóór werden er bronzen kanonnen gegoten.
De opmerking op pagina 7 dat prins Maurits de initiatiefnemer is geweest tot het gebruik van het worpgeschut, de mortier dus, doet vermoeden dat voordien de legers in de Nederlanden niet met dit wapen waren uitgerust, hetgeen uiteraard niet het geval is geweest. Maurits komt echter de grote verdienste toe de mortier een vaste plaats te hebben gegeven in zijn strijdmacht en hem op grote schaal te hebben ingezet bij belegeringen.
Bij de bespreking van de optische richtmiddelen (pagina 27) wordt melding gemaakt van de oude wijze van richten, namelijk volgens de vizierklep-korrelmethode. Helaas is in het voorafgaande niet beschreven hoe deze oude methode werkte. Bij de overigens duidelijke uiteenzetting over de diverse soorten munitie (pagina 27-29) missen we de uitleg van de term kardoes en wordt niet uit de doeken gedaan wat het grote voordeel is van het gebruik van zachtmetalen hulzen, namelijk het voorkomen van het ontsnappen van gas naar de achterzijde van de loop en de afsluiter.
Hopelijk heb ik met deze punten van kritiek niet de indruk gewekt dat de tekst van mindere kwaliteit is, want dat is zeer beslist niet het geval. Het boek vormt een welkome bijdrage tot de geschiedenis van de Nederlandse artillerie. De waarde ervan ligt mede hierin dat het een uitgebreid overzicht geeft van wat er zoal aan vuurmonden in het Nederlandse leger in gebruik is geweest.

CORRECTIES

op de onderschriften van de illustraties bij het artikel: 1828-1978: 150 jaar Koninklijke Militaire Academie door H. J. Wolf (Mars et Historia, 12e jaargang nr. 3 p. 85-87)

Het onderschrift op pagina 85 dient te worden gewijzigd in:
'het tenue van een cadet uit 1828 (links), van een adelborst uit 1850 (midden) en van een cadet uit 1898 (rechts).

De onderschriften bij de foto's op pagina 86 en 87 zijn omgewisseld.
Onder de foto op pagina 86 dient te staan:
'Het oude walbastion 'De Duiventoren'.
Nu Protestantse kapel (onder) en informatiecentrum (boven).
Foto afkomstig van de KMA, nr. FO 14)'

Onder de foto op pagina 87 dient te staan:
'De noordelijke colonnade van de binnenplaats van het kasteel van Breda.
(foto afkomstig van de KMA, nr. FO 12).'

DE DONDERBUS

Inkoop Verkoop Ruil
antieke Wapens, Orden, Militaria, Uniformen, Uitrustingsstukken, Documentatie Eerste- en Tweede Wereld Oorlog, Aankopen van gehele verzamelingen.

Adres: Sophiakade 5b, Rotterdam 3016.
Geopend vrijdag 19-21 uur, zaterdag 10-18 uur.

Telefoon 010-522297
01862-2338

3274 ZJ Blaaksedijk - NL.

Quidich 'n Rich Militaria
J. F. de Boer, Porcellishof 46
Alkmaar.

Inkoop, verkoop, ruil.
specialiteit:
ridderorden, medailles en onderscheidingstekens van binnenlandse en buitenlandse legers.

Open na telefonische afspraak:

072-121316.

ANTIEKHANDEL C. HOFSTEENGE
ZUIDERDIEP 142, GRONINGEN - tel. 050-136496
ANTIQUITEITEN EN CURIOSA
SPECIALITEIT: ANTIEKE WAPENS, UNIFORMEN EN MILITARIA
Geopend: dinsdag t/m vrijdag: 14.00 - 18.00 uur
zaterdag : 10.00 - 18.00 uur

CORRESPONDENTEN:

(3) 'UNIFORMKUNDE'
o.l.v. Dr. F.G. de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden.

(4) 'RIDDERORDEN EN ONDERSCHEIDINGEN'
o.l.v. H.G. Meyer, Vollenbergstraat 6, Venray.

(5) 'MILITAIRE EMBLEMEN'
o.l.v. B.C. Cats, Claudiagaarde 72, Bussum en
C. van Ekeris, Anslostraat 183, 's-Gravenhage.

(6) 'WAPENS EN MUNITIE'
o.l.v. J. Lenselink, Oxfordlaan 49, Leiden.

(6A 'GESCHUT TOT 1850' o.l.v. A.F. Lancker, Grote Spie 347, Breda.

(7) 'MILITAIRE MUZIEK'
o.l.v. Mr. R.A. Schimmel, de Mildestraat 57, 's-Gravenhage.

(8) 'HISTORISCHE NEDERLANDSE VERSTERKINGEN (OVERZEE)
o.l.v. A.F. Lancker, Grote Spie 347, Breda.

(9) 'MARITIEME GESCHIEDENIS'
o.l.v. M.K. Zaagman, Ds. van den Boschlaan 225, Rijswijk (Z.-H.).

(10) 'NAPOLEONTICA'
o.l.v. Prof. Dr. H.P.L. Harms Vogts, Utrechtseweg 102, Heelsum.

(11) 'TWEEDE WERELDOORLOG'
o.l.v. J.H.M. Berlemon, Porceleinvlinder 5, Leiden.

(12) 'MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN'
o.l.v. A.J. Weekenstroo, Heerenstraat 9-11, Buren.

(13) 'VAANDELS, STANDAARDEN, FANIONS, VLAGGEN'
o.l.v. Stichting voor Banistiek en Heraldiek, 'Huize Midgaard', Aan de Brink, Muiderberg.

(14) 'EERSTE WERELDOORLOG'
o.l.v. Drs. J.C. van Dijk, Grifthorst 16, Leusden - C.

(15) 'KONINKLIJKE MARINE'
o.l.v. L.L. von Münching, Middelweg 85, Wassenaar.

(16) 'MILITAIRE GENEALOGIE'
o.l.v. Ir. Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 50, Haarlem.

(17) 'MILITAIRE FOLKLORE' o.l.v. F.W. van Steen, Lion Cachetstraat 2, Ermelo.

(18) 'MILITAIRE VOERTUIGEN EN TANKS'
o.l.v. M.C. van der Hoog, Beukenlaan 3, Nijkerk, J. van den Berg, Cronestein 85, Gouda en J. Bloemendaal, Scheldelaan 10, Heemstede.

(19) 'KONINKLIJKE LUCHTMACHT'
o.l.v. J. van den Berg, Cronestein 85, Gouda en P.C. Boer, Waterklaver 2, Gouda.

(20) 'KNIL'
o.l.v. W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem.

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN CORRESPONDENTEN VOOR ZIJN:

(1) 'Krijgsgeschiedenis, Korpsgeschiedenis KL'
(2) 'Tradities en ceremonieel'
(21) 'Militaire bibliografie, tijdschriften'

*** De tussen haakjes geplaatste nummers zijn indicaties t.b.v. de ledenlijst.

NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

Verschijnt twee maandelijks

REDAKTIEADRES:
Heliotrooplaan 356 L
's-GRAVENHAGE (Kijkduin)

Frankering
bij abonnement
Meppel.

Aan De Heer
Mevrouw
Mej.

s.s.t.t.